

Költségvetési hatásvizsgálat

Útmutató az előterjesztések és miniszteri rendelet-tervezetek hatásvizsgálatához és módszertani segédlet az előterjesztések és miniszteri rendelet-tervezetek mellékleteként csatolandó hatásvizsgálati lap megfelelő kitöltéséhez

Készítette:

Erdélyi Gabriella, NGM

Hafiek Andrea dr., NGM

Tésy Gabriella, NGM

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

SZÉCHENYI TERV

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

Tartalomjegyzék

1.1.	Összefoglaló.....	3
1.1.1.	A költségvetési hatásvizsgálat fogalma, helye a hatásvizsgálat egészében	3
1.1.2.	A jogszabályi háttér	3
1.1.3.	A módszertani útmutató célja.....	6
1.1.4.	A költségvetési hatásvizsgálat célja.....	7
1.1.5.	A költségvetési hatásvizsgálat alapelvei.....	8
1.1.6.	Az útmutató szerkezete.....	9
1.2.	A költségvetési hatásvizsgálat menete.....	10
1.2.1.	A költségvetési hatásvizsgálat előkészítése	12
1.2.2.	A költségvetési hatások számszerűsítése	14
1.2.3.	A szükséges adatok összegyűjtése	24
1.2.4.	A költségvetési hatásvizsgálati jelentés elkészítése	31
1.2.5.	A hatásvizsgálati lap kitöltése.....	31
1.2.6.	A hatásvizsgálati eredmények nyilvánossága.....	39
1.3.	Példa: a közsféra dolgozóinak kereset-kiegészítése	40
1.3.1.	Példa: teljes költségvetési hatásvizsgálat.....	40
1.3.2.	Példa: a hatásvizsgálati lap kitöltése	44
1.3.3.	melléklet: A jogviszonytörvények összefoglalása.....	55
1.3.4.	melléklet: A kereseti adatokkal összefüggő közterhekre vonatkozó részletes szabályok, számítási módok.....	57
1.3.5.	melléklet: Háttérszámítások a kereset-kiegészítési példához.....	60

1.1. Összefoglaló

1.1.1. A költségvetési hatásvizsgálat fogalma, helye a hatásvizsgálat egészében

„A *hatásvizsgálat* olyan információgyűjtő-elemző folyamat, amelynek elsődleges célja a szabályozás hatékonyságának növelése, mely magában foglalja a szabályozás várható következményeinek a szabályozás feltételezett hatásaihoz igazodó részletességben és releváns időtávon történő megvizsgálását, majd az eredmények megalapozott döntéshozatal elősegítése érdekében történő összegzését” (az előzetes és utólagos hatásvizsgálatról szóló 24/2011. (VIII.9.) KIM rendelet – a továbbiakban: Rendelet, 2. § (1) 2.)

A hatásvizsgálat egyik eleme a gazdasági hatásvizsgálat, amely a szabályozás várható közvetlen és közvetett, pozitív és negatív anyagi következményeinek és mellékhatásainak számszerűsítése a releváns időhorizonton, bruttó módon. Jellegzetessége a hosszú távú szemlélet (pl. élethossz), az outcome szemlélet, vagyis az eredményesség (pl. betegség nélküli évek száma). Az ár-érték arányra, a hatékonysági szempontokra (pl. egységnyi eredménynövekmény költségére) fókuszál. Olyan módszereket használ, mint pl. a diszkontálás, költséghatékonysági elemzés (CEA), költség-hasznosság analízis (CUA), költség-haszonelemzés (CBA). A gazdasági hatásvizsgálat idő- és munkaigényes.

A gazdasági hatásvizsgálathoz hasonlóan a *költségvetési hatásvizsgálat* is az adott intézkedés várható hatásait számszerűsíti, összeveti azokat az intézkedés nélkül várható helyzettel, azzal azonos számviteli alapokon áll. Megvizsgálja azt, hogy a javaslat megvalósítható-e a költségvetési időhorizonton, ideális esetben 4-5 éven belül. Jellemzője az input szemlélet, az erőforrás-igény, a költségvetési egyenleget rontó, illetve javító tényezők vizsgálata. Célja, hogy iránymutatást adjon a döntéshozó számára a rendelkezésre álló források lehető legjobb hasznosításához.

A költségvetési hatásvizsgálat ideális esetben az előzőleg elvégzett átfogó és hosszú távú gazdasági hatásvizsgálat adataira támaszkodik, ám annál rövidebb időtávot és speciálisan az intézkedés államháztartási hatásait vizsgálja, valamint figyelembe veszi a társadalmi, egészségügyi, környezeti stb. hatásvizsgálatokból fakadó, áttételes, közvetett költségvetési hatásokat is. Előfordulhat, hogy nincs mód az időigényes teljes körű gazdasági hatásvizsgálat elvégzésére. A költségvetési hatásvizsgálat egyszerűbb feladat, így attól függetlenül is elvégezhető, de ez esetben is be kell mutatni a gazdasági (illetve a társadalmi, egészségügyi stb.) hatások közül azokat, melyek közvetetten költségvetési kihatásokkal járnak.

1.1.2. A jogszabályi háttér

Hatásvizsgálat az Európai Unióban¹

¹ http://ec.europa.eu/atwork/synthesis/doc/governance_statement_hu.pdf

Az Európai Bizottság nagy súlyt fektet a jogszabályalkotás minőségére. Rendszeresen megvizsgálja javaslatainak gazdasági, szociális és a környezetre gyakorolt hatásait. 2003 óta a hatásvizsgálat kötelező valamennyi jelentős, az EU Bizottság jogalkotói és munkaprogramjában szereplő politikai kezdeményezés és jogalkotási javaslat esetében. 2006 óta működik az EU Bizottság hatásvizsgálati testülete, amely magas szintű tisztviselőkből áll, és közvetlenül az elnök irányítása alatt működik. Feladata az EU Bizottság egyes szolgálatait által végzett hatásvizsgálat-tervezetek független minőségellenőrzése. Az EU Bizottság hatásvizsgálati honlapja² nyilvános tudástárként működik: útmutatók, segédanyagok, a korábbi hatásvizsgálati jelentések stb. állnak a felhasználók rendelkezésére.

Hatásvizsgálat a magyar jogi szabályozásban

Már a *jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (Jat.)* is előírta a jogszabályalkotás előtti hatásvizsgálatot.

18. § (1) A jogszabály megalkotása előtt - a tudomány eredményeire támaszkodva - elemezni kell a szabályozni kívánt társadalmi-gazdasági viszonyokat, az állampolgári jogok és köteleességek érvényesülését, az érdek összeütközések feloldásának a lehetőségét, meg kell vizsgálni a szabályozás várható hatását és a végrehajtás feltételeit. Erről a jogalkotót tájékoztatni kell.

Ezzel a törvényi előírással az volt a probléma, hogy a jogszabályi feltételeket illető pontos és számon kérhető tartalom és egységes módszertan hiányában az elkészült elemzések minősége nem volt garantálható. E hatásvizsgálatoknak ugyanakkor általában fontos (sok esetben a legfontosabb vagy egyetlen) eleme volt a költségvetési hatásvizsgálat, melynek valódiságát, pontosságát a döntéshozók – nagyrészt a költségvetési feltételek folyamatos szigorodásának következtében – általában számon is kérték. E területen is hiányosságként merült fel azonban, hogy az esetek többségében csak a közvetlen költségvetési kiadások és megtakarítások számbavétele történt meg, a közvetett, áttételes hatások feltérképezése viszont nem, így a szabályozás által elérni kívánt valós társadalmi nettó haszon nehezen volt értékelhető.

Ezt a törvényt a 121/2009. (XII. 17.) AB határozat megsemmisítette, - bár formálisan nem a 18.§ (1) bekezdése miatt.

A *takarékos állami gazdálkodásról és a költségvetési felelősségről*³ *szóló 2008. évi LXXV. törvény (Kftv.)* az állami költségvetés szempontjaira fókuszálva megerősítette és részletezte a költségvetési fegyelmet és átláthatóságot biztosító eljárási szabályokat.

5. § (1) A jogszabályok előkészítése során előzetes költségvetési hatásvizsgálat elvégzésével az előkészítőnek fel kell mérni a szabályozás költségvetésre gyakorolt várható hatásait.

(2) A költségvetési hatások vizsgálata magában foglalja a tervezett jogszabály hatálybalépésétől számított legalább négy költségvetési évre vonatkozóan a tervezett szabályozás valamennyi lényeges, közvetlen és közvetett, a költségvetés bevételi vagy kiadási tételeit befolyásoló hatásának számszerű becslését, különös tekintettel a külső tételek, az államháztartásba tartozó intézmények bér jellegű kiadásainak alakulására, valamint az önkormányzatok számára törvényben előírt feladatok ellátásához szükséges pénzügyi források megváltozására.

² http://ec.europa.eu/governance/impact/key_docs/key_docs_en.htm

³ http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=116974.165848

(3) A költségvetési hatásvizsgálat tartalmazza továbbá a számítások során

a) alkalmazott feltevéseket,

b) összehasonlítási alapul vett technikai kivetítést, vagy más szervezet által készített és nyilvánosságra hozott technikai kivetítésre vonatkozó, egyértelmű utalást,

c) használt módszertan ismertetését.

6. § (1) A költségvetési politika fenntarthatóságának biztosítása érdekében a költségvetés tervezésének a valós gazdasági folyamatokon és megalapozott előrejelzéseken kell alapulnia.

(2) Az Országgyűlés döntéseinek

a) megalapozott költségvetési hatásvizsgálaton kell alapulniuk,

b) biztosítaniuk kell, hogy elfogadásuk esetén sem a kihirdetés évében, sem az azt követő naptári évben sem a költségvetési egyenleg, sem a külső tételek egyenlege ne romoljon a technikai kivetítéshez képest.

(3) A Kormány és a Kormány tagja feladat- és hatáskörét úgy gyakorolja, hogy az intézkedések meghozatalától, illetve rendelet elfogadása esetén a hatálybalépéstől számított második naptári év végéig a költségvetési egyenleg ne romoljon a technikai kivetítéshez képest.

(4) A (2) és (3) bekezdésben meghatározott valamennyi jogszabálytervezethez csatolni kell a költségvetési hatásvizsgálat lényeges megállapításait és eredményeit.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény⁴, amely 2011. január 1. óta hatályos, a teljes körű hatásvizsgálat szabályait erősíti meg, külön hangsúlyozva az előzetes mellett az utólagos hatásvizsgálat fontosságát is.

„5. Előzetes hatásvizsgálat

17. § (1) A jogszabály előkészítője - a jogszabály feltételezett hatásaihoz igazodó részletességű - előzetes hatásvizsgálat elvégzésével felméri a szabályozás várható következményeit. Az előzetes hatásvizsgálat eredményéről a Kormány által előterjesztendő törvényjavaslat, illetve kormányrendelet esetén a Kormányt, önkormányzati rendelet esetén a helyi önkormányzat képviselő-testületét tájékoztatni kell. Miniszteri rendelet rendelkezhet úgy, hogy az általa meghatározott esetben a közjogi szervezetszabályozó eszköz előkészítője előzetes hatásvizsgálatot végez.

(2) A hatásvizsgálat során vizsgálni kell

a) a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását, különösen

aa) társadalmi, gazdasági, költségvetési hatásait,

ab) környezeti és egészségi következményeit,

ac) adminisztratív terheket befolyásoló hatásait, valamint

b) a jogszabály megalkotásának szükségességét, a jogalkotás elmaradásának várható következményeit, és

c) a jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételeket.”

(...)

9. Utólagos hatásvizsgálat

21. § (1) A miniszter folyamatosan figyelemmel kíséri a feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulását, és szükség szerint lefolytatja a jogszabályok - a 17. § (2) bekezdésében meghatározott szempontok szerinti - utólagos hatásvizsgálatát, ennek során összeveti a szabályozás megalkotása idején várt hatásokat a tényleges hatásokkal.

⁴ http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=131186.723104

(2) Az (1) bekezdés szerinti hatásvizsgálat lefolytatásáról az általa alkotott rendelet esetén a Magyar Nemzeti Bank elnöke, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének elnöke, az önkormányzati rendelet esetén a jegyző gondoskodik.

10. A jogszabályok tartalmi felülvizsgálata

22. § (1) A jogalkalmazás és az utólagos hatásvizsgálat tapasztalatait is figyelembe véve a miniszter gondoskodik arról, hogy a tárgykört érintő új jogi szabályozás vagy módosítás megalkotása során, ennek hiányában e célból kiadott jogszabály keretében

a) az elavult, szükségtelenné vált,

b) a jogrendszer egységébe nem illeszkedő,

c) a szabályozási cél sérelme nélkül egyszerűsíthető, a jogszabály címzettjei számára gyorsabb, kevésbé költséges eljárásokat eredményező szabályozással felváltható,

d) a normatív tartalom nélküli, tartalmilag kiüresedett vagy egyébként alkalmazhatatlan, vagy

e) az indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű szabályozást megvalósító,

a feladatkörébe tartozó jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezésére, illetve megfelelő módosítására kerüljön sor.

(2) Az (1) bekezdés szerinti felülvizsgálat lefolytatásáról az általa alkotott rendelet esetén a Magyar Nemzeti Bank elnöke, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének elnöke, az önkormányzati rendelet esetén a jegyző gondoskodik.

1.1.3. A módszertani útmutató célja

A jogszabályok és az általuk szabályozott folyamatok közötti összhang nem állandó: a folyamatok folytonos változását a jogszabályok diszkrét időpontokban történő módosítása követi. A jogszabályokban előírt követelmények kötelező minimumot jelentenek, de előfordulhat, hogy időközben már azoknál szigorúbb követelmények lennének indokoltak. Ebben az útmutatóban nem feltétlenül csak az aktuális jogszabályokban előírt törvényi minimum teljesítéséhez szükséges tudnivalókat írjuk le, hanem a hatásvizsgálat mellett szóló érveket is. Arra szeretnénk rávezetni a felhasználókat, hogy legyenek proaktívak a hatásvizsgálat területén, meggyőződésből keressék a legjobb megoldásokat, és ne csak formálisan teljesítsék a feladatot. A cél a **minőségi döntés-előkészítés** a minőségi közszolgáltatás érdekében, végeredményben a hatékonyabb közpénzfelhasználás.

A gazdasági élet szereplőinek mindennapi működéséhez elemi módon hozzátartozik, hogy a gazdálkodás során szükséges üzleti döntéseiket a körülmények, lehetőségek, a lehetséges és várható előnyök és költségek több szempontú számbavételével, azok hatásainak mérlegelésével hozzák meg.

Az elmúlt évtizedekben egyre erőteljesebben fogalmazódott meg annak igénye, hogy – a közigazgatási, jogi, politikai elvárásokon túl, azokat kiegészítve és támogatva – a jogalkotók szenteljenek több figyelmet a jogi szabályozás során annak gazdasági és társadalmi hatásaira is. A minőségi jogalkotásnak ugyanis előfeltétele, hogy érdemi hatásvizsgálat után a felmerülő szakmapolitikai igényekből olyan szabályozások szülessenek, melyek nettó társadalmi haszonnal bírnak. Hogy ez elérhető legyen, elengedhetetlenül szükséges egy olyan szabályozási hatásvizsgálati mechanizmus és módszertan kidolgozása és lelkiismeretes alkalmazása, amely számba veszi a szabályozás előnyeit és hátrányait (költségeit), közvetleneket és közvetetteket egyaránt, lehetőség szerint minél szélesebb körben számszerűsítve ezeket.

Évek óta köztudott, hogy a hatásvizsgálatok szerepét erősíteni kell a közszféra területén is – a szórványosan, esetlegesen készülő hatásvizsgálatok helyett ki kell alakítani egy szabályozott rendszert. A fő feladat ebben az esetben is a szabályozottság optimális mértékének megtalálása. Az egyik véglet, a teljes szabályozatlanság előnye a rugalmasság, vagyis hogy a hatásvizsgálat felelősének szabad keze van a hatásvizsgálat megvalósításában. Hátránya, hogy minden résztvevőnek mindig mindent magának kell kitalálnia, vagyis nem hatékony az erőforrás felhasználás szempontjából, továbbá esetleges a végtermékek színvonala, azok csak korlátozottan, körülményesen vethetők össze egymással.

A másik véglet, a teljes körű szabályozottság előnye, hogy a hatásvizsgálatban részt vevő munkatársak a közösen kifejlesztett, kiérlelt sémák alapján gyorsan tudnak dolgozni (termelékenység; egyöntetű eredmények). Hátránya, hogy nem tudja kezelni a specialitásokat, leegyszerűsített válaszokat ad bonyolult kérdésekre.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy egy alapos hatásvizsgálat nagyon időigényes, ami sürgető jogalkotási helyzetben a döntéshozók részéről nehezen tolerálható – ennek következménye a feladat gyakran formális teljesítése. Másfelől káros, ha az időhiányra hivatkozva nem, vagy nem megfelelő színvonalon készülnek el jelentős intézkedések hatásvizsgálatai.

A megvalósítás hatékonyságát növeli, ha a hatásvizsgálatokban részt vevő munkatársak központilag kapnak szakmai, módszertani, információs stb. segítséget – alapképzést az indulásnál, valamint folyamatos támogatást a későbbiekben. A hatásvizsgálat módszertana folyamatosan fejlődik, változik, igazodva a döntéshozói igényekhez; a most bemutatásra kerülő tartalom csak egy válogatás a jelenleg ismert eszköztárból.

A későbbiekben az ECOSTAT fogja továbbfejleszteni a hatásvizsgálat hazai kézikönyvét, segédleteit és mindazokat elérhetővé tenni honlapján. A továbbfejlesztésben várhatóan támaszkodni fog nemcsak a tudományos szakértők, hanem a hatásvizsgálat területén dolgozó munkatársak gyakorlati tapasztalataira is.

1.1.4. A költségvetési hatásvizsgálat célja

Adott szabályozással kapcsolatban a jogszabály előkészítőjének egyrészt arra kell válaszolnia, hogy milyen eredmények várhatóak attól elsősorban hosszabb távon a gazdaság egészére vonatkozóan (gazdasági hatásvizsgálat), másrészt hogy a szabályozás megvalósítása mekkora többletterhet, illetve megtakarítást vagy többletbevételt jelent az állami költségvetésnek rövid és középtávon (költségvetési hatásvizsgálat).

A **gazdasági hatásvizsgálat** hosszú, akár több évtizedes időtávban gondolkodik, a pénzbeli mutatókat jelenértékre diszkontálva veszi figyelembe; eredményességi, hatékonysági mutatókat elemez (mint pl. az egészségesen töltött évek száma); az ár-érték arányra fókuszál, különböző forgatókönyvek hatását vizsgálja az eredmény maximalizálása céljából.

A **költségvetési hatásvizsgálat** rövidebb, legfeljebb 4-5 éves időhorizonton vizsgálja meg, hogy a terv megvalósítható-e, összességében mekkora többletterhet, többletbevételt vagy megtakarítást jelent a költségvetés számára az alapváltozathoz (az intézkedés elmaradásához) képest. A 4-5 éves kitekintést egyrészt a négyévenként esedékes országgyűlési választások indokolják, amelyek ciklikus hatása érzékenyen érinti a költségvetést. Másrészt a hatásvizsgálatot készítő szakterület érdeke is a hosszabb

kitekintés, hiszen sok esetben a tervezett jogszabály-változás elsődlegesen és közvetlenül költségvetési többletkiadást jelent. Középtávon ugyanakkor már számszerűsíthetővé válhatnak az intézkedés gazdasági, társadalmi, egészségügyi stb. hatásaiból fakadó közvetett költségvetési hatások is, amelyek ellensúlyozhatják az első évek költségvetési terheit. Az előterjesztés jellegétől függően tehát szükséges lehet a hosszabb távú kitekintés.

Jelen módszertani útmutató a **költségvetési hatásvizsgálat egészére** vonatkozik, ami a jogszabály előkészítőjének döntésétől függő, a szabályozás (intézkedés) jelentőségéhez igazodó részletezettségű, időhorizontú, funkciójú elemzést jelent. Ennek a folyamatnak egyik eleme a Rendeletben előírt hatásvizsgálati lap kitöltése, ami egy kötött tartalmú és formátumú kivonat elkészítését jelenti a már elkészített teljes hatásvizsgálat eredményeiből, dokumentációjából.

1.1.5. A költségvetési hatásvizsgálat alapelvei

A költségvetési hatásvizsgálat alapelveinek részletes kifejtésével amellet érvelünk, hogy a hatásvizsgálat fontos, de nem mindegy, hogy hogyan valósul meg. Az elsődlegesen költségvetési többletforrást is igénylő szabályozások előkészítője (röviden miniszter) abban érdekelt, hogy a felelősségi körébe tartozó feladatok megvalósításához szükséges forrást megszerezze. Egyfelől a rendelkezésre álló források szűkössége miatt a minisztereknek (szakterületeknek) versenyezniük kell egymással, ez pedig óhatatlanul arra ösztönzi őket, hogy javaslatuk ráfordításigényét alul-, eredményeit pedig túlértékeljék; másfelől a szakmai kapacitás hiánya vagy a szűkös időkeret miatt elnagyolt hatásvizsgálatok sokszor nem veszik számba az áttételes, közvetett, sokszor csak évek múltán jelentkező eredményeket. Ha tehát a hatásvizsgálati rendszer nem képes kezelni ezeket a torzulásokat, s nem tudja valós információkkal szolgálni az érdemi döntéshozatalt, akkor minden erőfeszítés hiábavaló, sőt káros, hiszen a – szűkös – erőforrásokat pazarolja, anélkül, hogy a kitűzött célt elérné.

- **Arányosság:** a költségvetési hatásvizsgálat részletezettsége igazodjon a jogszabálytervezet (szabályozás, intézkedés) szabályozási tárgyához, jelentőségéhez. Egyfelől nincs értelme az apparátust főlölegesen terhelni olyan szabályozásra vonatkozó hatásvizsgálattal, amely esetében nincs valóságos döntési helyzet (pl. ilyenek a törvény végrehajtását szolgáló rendeletek jelentős része), vagy a szabályozás tárgya, jellege alapján értékelhető mértékű költségvetési hatás nem mutatható ki (pl. olyan jogszabály-módosítások, amelyek valamilyen adminisztrációs kötelezettségen változtatnak). Másfelől ugyanakkor veszélyes a hatásvizsgálattól eltekinteni költségvetési szempontból jelentős szabályozások esetén.
- **Teljesség:** közvetlen és közvetett hatások figyelembevétele. Egy jogszabályi változás közvetlen költségvetési hatásainak feltérképezése, az egyszeri és folyamatos költségvetési többletigények, illetve megtakarítások, többletbevételek meghatározása általában nem okoz nagyobb problémát az előkészítést végző szakemberek számára. A szabályozás módosítása ugyanakkor az esetek nagy részében számos – sokszor jóval nehezebben feltérképezhető – közvetett hatást is eredményez, megváltoztatja az érintettek viselkedését. Például miközben alkalmazkodnak az új szabályokhoz, módosul viselkedésük költségvetésre gyakorolt hatása is, több vagy kevesebb adót fizetnek, több vagy kevesebb támogatást vesznek igénybe. E közvetett hatások az esetek egy részében jelentős mértékben

befolyásolják a végeredményt, így elhanyagolásuk téves következtetésekhez, nem megfelelő szabályozói döntésekhez vezethet.

- **Módszeresség:** a különböző területeken alkotott szabályozások értékelése legyen egységes és összehasonlítható. Az egyes tárcák által előkészített jogszabálytervezetek jelentős része költségvetési forrást igényel; a szűkös forrásokért folyó verseny, az egyes előterjesztések átgondoltsága, megalapozottsága hatékonyabban bírálható el, ha a döntéshozók egységes szerkezetű és lehetőleg teljes körű elemzéseket kapnak.
- **Előrelátás:** a mindenkori költségvetés számára folyamatos veszélyt jelent az időtényező tendenciózus kezelése, nevezetesen az, hogy a döntéshozók hajlamosak alábecsülni az adott intézkedéssel összefüggő, a néhány évvel későbbi költségvetési egyenleget rontó vagy javító késleltetett hatásokat. A jogszabályokat előkészítő tárcák felelőssége (és érdeke), hogy ezeket a hatásokat is reálisan megbecsüljék és bemutassák.
- **Kiegyensúlyozottság:** a költségvetési egyenleget javító és rontó hatásokat egyaránt ki kell számítani. Különösen fontos ezen alapelvre figyelemmel lennünk azokban az esetekben, amikor ezek a hatások nem „egyenrangúak”, azaz pl. az egyenlegrontó hatások közvetlen kiadásként jelentkeznek, az egyenlegjavító hatások pedig közvetetten, áttételesen, illetve egy közvetlen módon költségvetési megtakarítást jelentő intézkedésnek (pl. intézmény megszüntetésének) lehetnek áttételesen egyenlegrontó hatásai is (pl. elbocsátottak egy része hosszabb ideig állás nélkül marad, munkanélküli vagy szociális ellátásra szorul, adót, járulékot nem fizet stb.).
- **Megbízhatóság:** az elemzés legyen tárgyilagos, elfogulatlan. A parciális érdekeket szolgáló tendenciózus torzításokat módszeresen ki kell küszöbölni; a jövőbeli hatások becslési bizonytalanságát megfelelő módszerekkel kezelni kell.
- **Konzisztencia:** a hatásvizsgálat egyes moduljaiban, de különösen a gazdasági és a költségvetési hatásvizsgálatban, azonos adatbázist kell használni.
- **Egyszerűség, átláthatóság, reprodukálhatóság:** a háttérszámítások minden lényeges elemét be kell mutatni: adatforrások, feltételezések, előrejelzések, módszerek. Az inputok esetében precíz forrásmegjelölés szükséges, a saját feltételezéseket meg kell indokolni. A költségvetési hatásvizsgálatot külső személy által reprodukálhatóvá kell tenni. (Nem utolsósorban azért, mert mindezekre az információkra az utólagos hatásvizsgálat során is szükség lesz, amikor az esetleges eltérések okait kell feltárni.)

1.1.6. Az útmutató szerkezete

Az 1.2. fejezet részletesen leírja a költségvetési hatásvizsgálat menetét.

Az *előkészítés* a hatásvizsgálatot végző csapat összeállításával kezdődik és a tervezett jogszabály (szabályozás, intézkedés) definiálásával, a munkamegosztás és a munkaterv kialakításával, a munkához szükséges döntések meghozatalával folytatódik. A folyamatot érdemes eleve úgy tervezni, hogy annak eredményéből könnyen kivonatolhatóak legyenek a hatásvizsgálati laphoz szükséges információk is. Az előkészítéshez tartozik még a tervezett intézkedéssel járó közvetlen és közvetett költségvetési hatások listájának előzetes felvázolása, a várható hatásmechanizmusok kvalitatív leírása.

A költségvetési hatások számszerűsítéséről szóló rész elsősorban a módszerek kiválasztásával, a dokumentáció elkészítésének technikájával, az alapadatok, a háttérszámítások, és az azokból előállítandó összefoglalók rendszerével foglalkozik. A hatásbecslést először az alapváltozatra, vagyis a szabályozás elmaradása esetére, majd az intézkedés megvalósítása esetére kell elkészíteni. A részleteket egy fiktív példán keresztül mutatjuk be.

A hatásvizsgálathoz szükséges adatok (továbbiakban hatásvizsgálati adatok) összegyűjtése önmagában is elég jelentős feladat, ezért ezzel külön foglalkozunk. A tervezett intézkedések sokféleségéből következően az adatokat is sokféleség jellemzi. Az általános jellegű adatok, pl. makrogazdasági mutatók tényadatai, illetve előrejelzésük tekintetében a központi adatforrások használata hatékonyabb. Ezek részben már rendelkezésre állnak, vagy fejlesztésük folyamatban van. Ebben az útmutatóban – egyelőre átmeneti segítségként – megadjuk a leggyakrabban előforduló paraméterek, pl. a közszféra bérét érintő intézkedések költségvetési hatásának kiszámításához szükséges információk (keresetek, szja- és járulékkulcsok) jelenlegi értékét. Tekintettel arra, hogy ezek gyakran változnak, közöljük az adatok forrását is, hangsúlyozva, hogy a felhasználók a későbbiekben mindig ellenőrizzék az aktuális értékeket. A hatásvizsgálathoz szükséges sajátos ágazati adatokat az előterjesztő a nyilvános adatforrásokból, elemzésekből, saját adatgyűjtésből szerezheti be.

A költségvetési hatásvizsgálati jelentésről szóló rész ahhoz kíván segítséget nyújtani, hogy a jelentések a döntéshozók igényeinek megfelelően készüljenek el: adjanak áttekinthető összefoglalást a hatásvizsgálat legfontosabb eredményeiről, ugyanakkor legyenek kellően részletesek a döntés meghozatalához. A hatásvizsgálat során hozott döntéseket (pl. forgatókönyvek közötti választásokat, feltevéseket, előrejelzéseket illetően) érdemben meg kell indokolni. Szem előtt kell tartani a reprodukálhatóság szempontjait: a jelentés alapján minden számításnak elvégezhetőnek kell lenni a döntéshozók vagy külső szereplők számára is. Minden jelentős mozzanatot pontosan le kell írni; a felhasznált adatbázisok forrását meg kell adni.

A Rendelet hatásvizsgálati lapjának „Költségvetési hatások részletező” táblájának kitöltéséhez részletes útmutatót adunk.

A hatásvizsgálati eredmények nyilvánosságáról szóló részben röviden összefoglaljuk a tájékoztatási szabályokat a hatályos törvények alapján.

Az 1.3. fejezetben egy korábbi kormányrendelet részletesen kidolgozott példájával illusztráljuk a költségvetési hatásvizsgálat egyes fázisait.

A mellékletekben a jogviszony-törvények és az adó- és járulékszabályok összefoglalása található.

1.2. A költségvetési hatásvizsgálat menete

A teljes hatásvizsgálat első lépéseként – még a költségvetési hatásvizsgálat megkezdése előtt – fel kell mérnünk, hogy a tervezett intézkedés várhatóan milyen hatásokkal jár. Fontos, hogy teljes listát készítsünk, számba véve minden közvetlen és közvetett hatást, megbecsülve ugyanakkor azt is, hogy az egyes hatások gazdasági vagy társadalmi szempontból mennyire jelentősek, tehát milyen mélységben és részletességgel kell majd vizsgálnunk azokat.

A releváns társadalmi, egészségügyi, környezeti stb. hatásokból hosszabb távon jelentős mértékű költségvetési hatás fakadhat, például valamely környezeti ártalom megszüntetésével a lakosság általános egészségi állapota javul => egészségügyi ellátásban és táppénzen töltött napok száma csökken => a költségvetés egészségügyi kiadásai csökkennek. Lehetőség szerint ezek bemutatására is gondot kell fordítani.

FIKTÍV PÉLDA – A várható hatások listájának előzetes felvázolása

Közpolitikai cél: országos általános zajcsökkentés

Alapváltozat (nincs intézkedés): a jelenlegi zajszint fennmarad, sőt idővel fokozódik

Hatások:

- a zajártalmat elszenvedők körében az önbíráskodási hajlam nő (társadalmi hatásvizsgálat tárgya);
- a zajártalom átlagos szintje kóros méreteket ölt, hosszú távon az élet minősége romlik (egészségügyi hatásvizsgálat tárgya);
- a lakosság fogyasztási szerkezete átalakul: a gyógyszerek (nyugtatók), egészségügyi segédeszközök (füldugó, hallókészülék) aránya nő, a kulturális javak (pl. zene) részaránya csökken (gazdasági hatásvizsgálat tárgya);
- a munkavállalók pszichés kimerülése miatt a gazdasági teljesítmény csökken, kivéve a gyógyszeriparét (gazdasági hatásvizsgálat tárgya)
- az iskolások tanulmányi előmenetele romlik, az ország helyezése a PISA-rangsorban ismét romlik (társadalmi és gazdasági hatásvizsgálat tárgya)
- az ország versenyképessége és jövedelemtermelő képessége tovább csökken (gazdasági hatásvizsgálat tárgya);
- az ország jövedelemtermelő képessége csökken, az adóbevételek csökkennek (**költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
- a társadalombiztosítás egészségügyi kiadásai nőnek, nyugdíjkiadásai viszont a csökkenő átlagéletkor révén csökkennek (**költségvetési hatásvizsgálat tárgya**).

Intézkedési lehetőségek:

1. **Tiltás:** törvényalkotás sürgősséggel a leginkább idegesítő zajok forrásának azonnali hatályú betiltásáról, pl. elektromos hangosítású zenés rendezvények tilalma este 10 és reggel 8 között; szabadidős robbanómotorok (közúti, vízi, légi járművek) használatának betiltása március 15. és október 15. között stb.

Hatások:

- az ellenőrző hatóságot meg kell erősíteni, a szabályozás betartatásának költségei nőnek (**költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
- a tilalom alá esők részéről az ellenőrök korrumpálására irányuló hajlam nő (társadalmi hatásvizsgálat tárgya);
- a szabálysértések száma nő, a bírság bevételek nőnek (**költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
- a zenés éjszakai szabadtéri mulatók egy része bezár, az adóbevételek csökkennek (foglalkoztatási és **költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);

- a zenés éjszakai szabadtéri mulatók másik része megoldja a hangszigetelést vagy fedett helyre települ, az építő-, szerelő ipar és az ingatlanpiac kissé fellendül (gazdasági hatásvizsgálat tárgya);
 - az új engedélyek iránti igény nő, a vállalkozók adminisztratív terhei nőnek (adminisztratív terhek hatásvizsgálatának tárgya);
 - a robbanómotoros eszközök termelése, forgalmazása összeomlik, az adóbevételek csökkennek (gazdasági, foglalkoztatási és **költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
 - az üzemanyag-fogyasztás csökken, az adóbevétel csökken (**költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
 - az üzemanyag-fogyasztás csökken, a folyó fizetési mérleg egyenlege javul (gazdasági hatásvizsgálat tárgya).
2. **Meggyőzés:** a zajkeltés jelenlegi haszonélvezőinek meggyőzése arról, hogy hosszabb távon nekik is rosszabb lesz, ha nem tanúsítanak önmérsékletet; a jövő nemzedék megtanítása a tapintatos életvitelre.

Hatások:

- a meggyőzésben részt vevő kommunikációs tanácsadók, műsorkészítők és alvállalkozók tevékenysége fellendül (gazdasági, foglalkoztatási hatásvizsgálat tárgya);
- a kommunikációs tevékenységre fordított közkiadások megnőnek (**költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
- a közoktatás szerepe megnő, a pedagógusfoglalkoztatás feszültségei kissé enyhülnek (foglalkoztatási és **költségvetési hatásvizsgálat tárgya**);
- az egyházak szerepvállalása nő, az egyházi munkavállalók száma nő (társadalmi hatásvizsgálat tárgya)

1.2.1. A költségvetési hatásvizsgálat előkészítése

Az előkészítés a hatásvizsgálatot végző csapat összeállításával kezdődik, amelyben a hatásvizsgálati kapcsolattartásért felelős szervezeti egység, a költségvetési szakterület és a szakmai főosztályok képviselői mellett szerepet kapnak az érintettek, a szakmai, illetve civil szervezetek képviselői is. Az így létrehozott munkacsoport egy indító értekezleten kapja meg a vezetői szintű megbízást a tervezett szabályozás hatásvizsgálatára. A helyzetfelmérés, a szabályozás pontos azonosítása, szükség esetén a tervezet önálló intézkedésekre bontása is az előkészítő fázis része.

A feladat meghatározása után kerül sor a munkamegosztás és a munkaterv kialakítására, ennek keretében előre meg kell állapodni a mérföldkövekről, ellenőrzési pontokról, azok módszeréről. A munka megkezdése előtt kerül sor a szükséges vezetői döntésekre (célhierarchia, hangsúlyok, alternatívák, feltételezések stb.).

A folyamatot érdemes eleve úgy tervezni, hogy annak eredményéből könnyen kivonatolhatóak legyenek a hatásvizsgálati laphoz szükséges információk is.

Az előkészítéshez tartozik a tervezett intézkedéssel járó közvetlen és közvetett költségvetési hatások listájának előzetes felvázolása, a várható hatásmechanizmusok kvalitatív leírása. A lista összeállításánál figyelemmel kell lenni arra, hogy csak azokat a hatásokat vizsgáljuk,

melyek valóságosan, jelentősen és érdemben jelentkeznek az intézkedés hatására, legyenek azok akár közvetlen, akár közvetett hatások. (Például: a jogszabály-módosítás tárgya a költségvetési szervek részére egy új negyedéves adatszolgáltatási kötelezettség előírása. Ha ez az adatszolgáltatás a szerv normál hivatali működésébe illeszkedik, így az erre fordított munkaórák többletköltséggént nem jelennek meg, hiszen a meglévő személyi állomány a feladatot teljesíteni tudja, az intézkedéssel kapcsolatban költségvetési hatás nem merül fel, a hatásvizsgálati lapon mindössze az adminisztratív terhek növekedését kell megjeleníteni. Amennyiben azonban az adatszolgáltatás teljesítéséhez sajátos, a szerveknél általában nem fellelhető szakértelem szükséges, ennek biztosítására létszámnövelésre vagy szolgáltatásvásárlásra lehet szükség, így ekkor az adminisztratív terhek növekedésének hatásán kívül érdemi, valós költségvetési többletigénnyel is számolni kell.)

Az egy vagy több változatban definiált intézkedés miatt módosuló költségvetési mérleg sorok listájának összeállítása, a lehetséges kimenetek kvalitatív leírása. Célszerű, ha a lista eleve úgy készül, hogy a hatásokat közvetlenül össze lehessen vetni az elfogadott költségvetés érintett előirányzataival (kiadások, pl. a közsférában foglalkoztatottak személyi juttatásai és ezek közterhei; dologi kiadások; tőkeköltségek; transferek stb., valamint bevételek - elsősorban a főbb adónemek). Emellett jó, ha a hatásvizsgálat eredménye tartalmaz minden információt, amire a költségvetési hatásvizsgálati lap kitöltésénél szükség lesz.

A közvetett hatások esetében először össze kell állítani az intézkedés miatt várhatóan módosuló makrogazdasági mutatók listáját (pl. lakásépítési támogatás növelése miatt megnövekvő építőipari teljesítmény vagy forgalmi adó emelése által kiváltott fogyasztáscsökkenés), majd második lépésben az ezek becsült elmozdulásának következtében módosuló költségvetési mérleg sorok listáját (pl. a gazdasági növekedés révén elérhető jövedelemadó-növekmény vagy a fogyasztáscsökkentés miatt várható bevételecsökkenés a fogyasztási típusú adóknál).

Az előző példában elkészített, valamennyi hatástípusra kiterjedő lista alapján összeállítjuk a költségvetési hatások szűk listáját.

FIKTÍV PÉLDA - Előkészítés: a költségvetési hatások listája

Közpolitikai cél: országos általános zajcsökkentés

Alapváltozat (nincs intézkedés): a jelenlegi zajszint fennmarad, sőt idővel fokozódik

Költségvetési hatások:

- az ország jövedelemtermelő képessége csökken, az adóbevételek csökkennek (közvetett, tartós hatás);
- a társadalombiztosítás egészségügyi kiadásai nőnek, nyugdíjkiadásai viszont a csökkenő átlagéletkor révén csökkennek (közvetett, tartós hatás).

Intézkedési lehetőségek:

Tiltás: törvényalkotás sürgősséggel a leginkább idegesítő zajok forrásának azonnali hatályú betiltásáról, pl. elektromos hangosítású zenés rendezvények tilalma este 10 és reggel 8 között; szabadidős robbanómotorok (közúti, vízi, légi járművek) használatának betiltása március 15. és október 15. között stb.

Hatások:

- az ellenőrző hatóságot meg kell erősíteni, a szabályozás betartatásának költségei nőnek (közvetlen, tartós hatás);
- a szabálysértések száma nő, a bírságbevételek nőnek (közvetlen, átmeneti hatás);
- a zenés éjszakai szabadtéri mulatók egy része bezár, az adóbevételek csökkennek (közvetett, átmeneti hatás);
- a robbanómotoros eszközök termelése, forgalmazása összeomlik, az adóbevételek csökkennek (közvetett, átmeneti hatás);
- az üzemanyag-fogyasztás csökken, az adóbevétel csökken (közvetett, átmeneti hatás).

Meggyőzés: a zajkeltés jelenlegi haszonélvezőinek meggyőzése arról, hogy hosszabb távon nekik is rosszabb lesz, ha nem tanúsítanak önmérsékletet; a jövő nemzedék megtanítása a tapintatos életvitelre.

Hatások:

- a kommunikációs tevékenységre fordított kiadások megnőnek (közvetlen, átmeneti hatás);
- a közoktatás szerepe megnő, a kiadás nő (közvetett, tartós hatás).

1.2.2. A költségvetési hatások számszerűsítése

Az alapelvekben felsorolt elvárásokon kívül a hatásvizsgálat számszerűsítésének módjára vonatkozó előírások nincsenek. Az alábbiakban olyan javaslatokat fogalmazunk meg, amelyeket érdemes szem előtt tartani, de a konkrét megvalósítás természetesen a jogszabály előkészítőjének döntésétől és az adott intézkedés sajátosságaitól függ.

A költségvetési hatásvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a tervezett szabályozás megvalósítható-e a költségvetésből. Lehetséges, hogy az aktuális költségvetési előirányzat eleve tartalmazza a tervezett intézkedés hatásait, aminek összegét a hatásvizsgálat során már csak pontosítani kell. Lehetséges, hogy még nem tartalmazza, és akkor egy kapcsolódó intézkedéssel kell fedezetet teremteni számára. A számításokban ezért célszerű bemutatni a vonatkozó költségvetési sor (pl. adott fejezethez tartozó költségvetési intézmény beruházási kiadásai vagy személyi juttatásai) várható alakulását a vizsgált időhorizonton. Ez egyrészt jelzi a rendelkezésre álló mozgásteret, másrészt érzékelteti az új intézkedés jelentőségét a döntéshozó számára.

A számítások során használt mértékegységnek is e kettős célhoz kell alkalmazkodnia. A döntéshozó számára áttekinthetőbb a tábla, ha a hatások összege a költségvetésben használt mértékegységben, azaz millió forintban van kifejezve. Ugyanakkor a háttérszámításokhoz célszerűbb lehet forintban megadott számokat használni, továbbá a Rendelet hatásvizsgálati lapja is forint mértékegységet ír elő.

A költségvetési hatásokat a jelentőségüknek megfelelő részletezettséggel kell kiszámítani. Ki kell választani az adott feladat megoldására leginkább alkalmasnak ítélt módszert, majd fel kell térképezni a szükséges adatigényt (az adatgyűjtésről bővebben lásd a következő pontot). A várható költségvetési hatásokat a tervezett hatálybalépés évére („aktuális év”) és legalább az azt követő négy évre kell kiszámítani, összhangban a Kftv. előírásaival. Mivel ez hosszabb,

mint a Rendeletben előírt időhorizont, így a hatásvizsgálati lap ebből további ráfordítás, újabb adatgyűjtés nélkül, szinte automatikusan előállítható.

Az elemzésben számításba vehető feltételezéseket érzékenységvizsgálat keretében lehet tesztelni, majd meg kell indokolni, hogy milyen érvek szólnak a végül kiválasztott feltételezés mellett.

A döntési kockázat nagyságrendjét be kell mutatni; a becslések valószínűségét ki kell számítani a döntéshozó tájékoztatása céljából.

FIKTÍV PÉLDA – A költségvetési hatások számszerűsítése

Közpolitikai cél: xxx típusú környezeti ártalom csökkentése

Intézkedés: a hatósági ellenőrzés megerősítése; az illetékes hatóságon belül egy új központi egység (irodák, laboratórium stb.) létrehozása, az országos hálózat megerősítése a szükséges munkaerő felvételével. A megvalósítás történhet egyszerűbb (olcsóbb technika, kevésbé képzett munkaerő) vagy igényesebb módon (fejlettebb technika, képzettebb munkaerő).

1. Táblázat: A szabályozás által érintett költségvetési sorok várható alakulása (millió forint)

	T-1. év	T. év	T+1. év	T+2. év	T+3. év
CCC. fejezet					
Zzz intézmény					
Kiadások					
Működési költségvetés					
Személyi juttatások	1 188,0	1 200,0	1 248,0	1 235,5	1 223,2
Munkaadókat terhelő járulékok	320,8	324,0	337,0	333,6	330,3
Dologi kiadások	464,6	460,0	460,0	464,6	473,9
Felhalmozási költségvetés					
Intézményi beruházási kiadások	9,9	30,0	29,4	23,5	18,8
Bevételek					
A központi alrendszer bevételei					
Általános forgalmi adó	2 313 900	2 498 300	2 673 100	2 936 400	3 160 000
Munkavállalói szja	1 881 100	1 359 000	1 461 700	1 476 300	1 593 600
Tb-járulék	2 838 363	3 149 885	3 339 000	3 544 200	3 724 200

A fenti táblázat adatai alapvetően az aktuális költségvetésen alapulnak és a hatásvizsgálat készítésekor éppen rendelkezésre álló legfrissebb információkat tükrözik. Az adott intézményre vonatkozó előirányzatok várható idősorai már tartalmazzák az intézkedés minimum és maximum változatának becsült átlagos hatását is. A központi alrendszer bevételeinek előrejelzései a költségvetési kitekintésen alapuló becslések, amelyek még nem tartalmazzák a tervezett intézkedés adónövelő hatását.

2. Táblázat: Összefoglalás: a szabályozás hatása a költségvetési sorokra – minimum

	T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
Minimum	-9,8	-17,5	-58,2	-40,1	-40,7
Egyenlegrontó hatás	9,8	27,0	107,3	90,0	91,8
<i>Működési költségvetés</i>	0,0	18,0	89,1	90,0	91,8
Személyi juttatások (tartós, közvetlen hatás)	0,0	13,3	68,7	69,4	70,8
Munkaadókat terhelő járulékok (tartós, közvetlen hatás)	0,0	3,6	18,6	18,7	19,1
Dologi kiadások (tartós, közvetlen hatás)	0,0	1,1	1,8	1,8	1,9
<i>Felhalmozási költségvetés</i>					
Intézményi beruházási kiadások (egyszeri, közvetlen hatás)	9,8	9,0	18,2	0,0	0,0
Egyenlegjavító hatás	0,0	9,4	49,1	49,8	51,1
Általános forgalmi adó (tartós, közvetett hatás)	0,0	0,9	4,9	5,2	5,6
Személyi jövedelemadó (tartós, közvetlen hatás)	0,0	2,7	14,0	14,1	14,4
Munkáltató által fizetett járulék (tartós, közvetlen hatás)	0,0	3,6	18,6	18,7	19,1
Biztosított járulék (tartós, közvetlen hatás)	0,0	2,3	11,7	11,8	12,0

3. Táblázat: Összefoglalás: a szabályozás hatása a költségvetési sorokra – maximum

Millió forint

	T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
Maximum	-11,2	-19,7	-65,9	-45,5	-46,1
Egyenlegrontó hatás	11,2	30,5	121,8	102,3	104,4
<i>Működési költségvetés</i>	0,0	20,4	101,3	102,3	104,4
Személyi juttatások (tartós, közvetlen hatás)	0,0	15,2	78,4	79,1	80,7
Munkaadókat terhelő járulékok (tartós, közvetlen hatás)	0,0	4,1	21,2	21,4	21,8
Dologi kiadások (tartós, közvetlen hatás)	0,0	1,1	1,8	1,8	1,9
<i>Felhalmozási költségvetés</i>					
Intézményi beruházási kiadások (egyszeri, közvetlen hatás)	11,2	10,1	20,5	0,0	0,0
Egyenlegjavító hatás	0,0	10,8	55,9	56,8	58,3
Általános forgalmi adó (tartós, közvetett hatás)	0,0	1,0	5,5	5,9	6,4
Személyi jövedelemadó (tartós, közvetlen hatás)	0,0	3,1	15,9	16,1	16,4
Munkáltató által fizetett járulék (tartós, közvetlen hatás)	0,0	4,1	21,2	21,4	21,8
Biztosított járulék (tartós, közvetlen hatás)	0,0	2,6	13,3	13,5	13,7

Az intézkedés hatását minimum és maximum változatban bemutató összefoglaló táblázatok adatait összevetve az érintett költségvetési sorokkal, a döntéshozó képet alkothat a szabályozás jelentőségéről. Ebben az esetben például az intézkedés megvalósítása esetén a CCC. fejezet Zzz intézményében a T. évben 30 millió forint lesz a várható beruházási kiadás, amiből az adott intézkedés hatása a minimum változat szerint 9,8 azonnali és 9,0 későbbi, az év egészében összesen közel 19 millió forint; a maximum változat szerint ez 11,2 és 10,1 millió forint.

A Zzz intézményben a személyi juttatásokra fordított kiadás a vizsgált időszakban kissé csökken, annak ellenére, hogy az intézkedés részeként megvalósítandó 30 fős létszámbővítés hatása a T+1. évben már 70-80 millió forintot tesz ki. Zzz intézmény ezt a megtakarítást hatékonyságjavító intézkedésekkel éri el: csökkenti a vezetői hierarchia szintjeinek számát, úgy alakítja át a személyi állomány szerkezetét, hogy csökkenjen a magasabb keresetűek aránya. Az Aaa és Bbb szervezeti egységeit összevonja, Ccc egységét pedig megszünteti.

4. Táblázat: A külső változókra vonatkozó feltételezések

	T-1. év	T. év	T+1. év	T+2. év	T+3. év
Bruttó átlagkereset, közszféra (változás az előző évhez, %)	-2,8%	-1,1%	0,5%	1,0%	2,0%
Fogyasztói árszínvonal változása, évi átlag, %	4,9%	4,0%	3,4%	3,0%	3,0%
Árfolyambecslés (HUF/EUR)	275,4	274,6	274,8	274,8	274,8
Munkáltató által fizetett járulékkulcs (%)	27,0%	27,0%	27,0%	27,0%	27,0%
Szja-kulcs (%)	16,0%	16,0%	16,0%	16,0%	16,0%
Munkavállalói járulékkulcs (%)	17,0%	17,0%	17,0%	17,0%	17,0%
Vásárolt fogyasztás aránya a többletkeresetből (%)	50,0%	52,5%	55,0%	57,5%	60,0%
Becsült átlagos áfakulcs (%)	20,00%	20,25%	20,50%	20,75%	21,00%

A T-1. év paraméterei tájékoztatásul szerepelnek a táblázatban; a további évekre vonatkozó előrejelzések a vonatkozó jogszabályokban, a konvergencia programban, a költségvetési kitekintésben szereplő adatokon alapuló becslések. Ebben a munkában az Ecostat nyújt szakmai segítséget az általa létrehozott és a felmerülő igények szerint továbbfejlesztendő adatbázissal és módszertani tanácsadással. Indokolt esetben a feltevések aktualizálásával a hatásvizsgálat egyszerűen módosítható.

A következő táblázatok a minimum változatra mutatják be a háttérszámítások részleteit. Ugyanezeket a számításokat elvégeztük a maximum változatra is; azok eredményei

megjelentek a fenti összefoglaló táblázatokban és a későbbiekben meg fognak jelenni a Rendelet hatásvizsgálati lapjának kitöltését illusztráló táblázatokban is.

5. Táblázat: Háttérszámítások – Létszámbővítési kiadások, minimum (forint)

	T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
Személyi juttatások (Ft)	0	13 300 000	68 742 000	69 429 420	70 818 008
Létszám (fő)	0	10	30	30	30
Illetmény (Ft/fő/hó)		190 000	190 950	192 860	196 717
Kifizetések száma/év		7	12	12	12
Munkaadókat terhelő járulékok (Ft)	0	3 591 000	18 560 340	18 745 943	19 120 862
Munkaadókat terhelő járulék ráta (%)		27%	27%	27%	27%
Kifizetések száma/év		7	12	12	12
Dologi kiadások (Ft)	0	1 133 280	1 757 717	1 810 449	1 864 762
Dologi kiadások (Ft/fő/hó)		141 660	146 476	150 871	155 397
Kifizetések száma/év		8	12	12	12

A hatásvizsgálat átláthatósággal kapcsolatos alapelveinek jegyében a háttérszámítások táblázatai a belső – bizonyos összeghatárok között saját döntéssel változtatható – paramétereket is tartalmazzák. A döntés előkészítőjének általában van valamennyi mozgástere, hogy az adott cél megvalósítására milyen konkrét megoldást javasoljon. Esetünkben például mérlegelheti, hogy milyen ütemezésben valósuljon meg a beruházás és a létszámfejlesztés, milyen legyen a személyi összetétel stb. Amennyiben az intézkedés elfogadási eljárása során újabb módosítási javaslatok születnek, azok becsült hatása a paraméterek felülírásával egyszerűen kiszámítható.

6. Táblázat: Háttérszámítások – Intézményi beruházási kiadások, a T. évben azonnal, minimum (forint)

	Menny. (db)	Ár (EUR/db)	Ár (HUF/db)	T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
T. évben azonnal				9 831 780				
Informatikai eszközök								
1. tétel	0		382 500	0				
2. tétel	0	510	140 454	0				
...								
n. tétel	0	77	21 068	0				
Laboratóriumi berendezések								
1. tétel	15	1 020	280 908	4 213 620				
2. tétel	60	340	93 636	5 618 160				
...								
n. tétel	0	28	7 803	0				
Irodabútor								
1. tétel	0		46 000	0				
2. tétel	0		16 000	0				
...								
n. tétel	0		2 000	0				

A beruházási kiadások egy része a feladathoz szükséges műszaki fejlesztéshez, másik része a létszámigényhez kapcsolódik. Az előbbivel, vagyis – példánkban a laboratóriumi berendezések beszerzésével – kapcsolatos kiadások az indulásnál azonnal felmerülnek, míg az utóbbiak, vagyis az új munkaerő elhelyezését szolgáló irodabútorok, számítógépek, szoftverek, telefonok, helyszíni vizsgálathoz szükséges műszerek stb. költsége a létszámnövekedés függvényeként határozhatók meg. A számításba vett tételek listája szükség szerint bővíthető.

7. Táblázat: Háttérszámítások – Intézményi beruházási kiadások, a T. évben később, minimum (forint)

	Menny. (db)	Ár (EUR/db)	Ár (HUF/db)	T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
T. évben később					8 959 380			
Informatikai eszközök								
1. tétel	10		397 800		3 978 000			
2. tétel	30	510	140 046		4 201 380			
...								
n. tétel	0	80	21 847		0			
Laboratóriumi berendezések								
1. tétel	0	510 000	140 046 000		0			
2. tétel	0	170 000	46 682 000		0			
...								
n. tétel	0	14 167	3 890 167		0			
Irodabútor								
1. tétel	10		46 000		460 000			
2. tétel	20		16 000		320 000			
...								
n. tétel	0		0		0			

A T. évi beszerzési árak az előterjesztő saját piaci felmérésén alapulnak. A következő évekre vonatkozó becslések kiszámításánál az import árak esetében árstabilitást, a belföldi árak esetében a külső változókra vonatkozó feltételezések táblázatában feltüntetett fogyasztói árindexet vesszük figyelembe. A háttérszámításokban a beszerzendő tételek listája szükség szerint bővíthető.

8. Táblázat: Háttérszámítások – Intézményi beruházási kiadások, a T+1. évben, minimum (forint)

	Menny. (db)	Ár (EUR/db)	Ár (HUF/db)	T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
T+1. évben						18 195 384		
Informatikai eszközök								
1. tétel	20		411 325			8 226 504		
2. tétel	60	510	140 148			8 408 880		
...								
n. tétel	0	82	22 606			0		
Laboratóriumi berendezések								
1. tétel	0	510 000	140 148 000			0		
2. tétel	0	170 000	46 716 000			0		
...								
n. tétel	0	14 167	3 893 000			0		
Irodabútor								
1. tétel	20		46 000			920 000		
2. tétel	40		16 000			640 000		
...								
n. tétel	0		0			0		

Esetünkben a beruházások a T+1. évben befejeződnek, ezért itt az ezt követő évek üres táblázatait értelemszerűen nem mutatjuk be. Ha menet közben olyan döntés születik, hogy a beruházás több évre elosztva valósuljon meg, akkor azok a táblázatok is egyszerűen előállíthatóak.

A következő táblázatokban azt mutatjuk be, hogy a kellő részletezettségű háttérszámításokból hogyan állítható elő a Rendelet hatásvizsgálati lapjának *Költségvetés* munkalapja.

9. Táblázat: Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása

	A	B	C	D	E	F
1	Költségvetési hatások részletező					
2	Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása					
3			minimum	maximum	érték folyó áron	jelenérték (PV0)
4	A vizsgált időszakban				249 947 761 Ft	239 681 245 Ft
5		Az aktuális évben	36 815 440 Ft	41 701 742 Ft	39 258 591 Ft	39 258 591 Ft
6		azonnali	9 831 780 Ft	11 208 229 Ft	10 520 005 Ft	10 520 005 Ft
7		későbbi	26 983 660 Ft	30 493 513 Ft	28 738 587 Ft	28 738 587 Ft
8		További kettő évben			210 689 170 Ft	200 422 654 Ft
9		T+1. év	107 255 441 Ft	121 806 723 Ft	114 531 082 Ft	110 658 050 Ft
10		T+2. év	89 985 812 Ft	102 330 363 Ft	96 158 088 Ft	89 764 604 Ft

A minimum és maximum oszlopok kék (adatbeviteli) celláiba a háttérszámításokat tartalmazó minimum, illetve maximum munkalapok megfelelő celláira mutató képleteket írtunk. Az érték folyó áron oszlop ezek átlagát számítja ki az eleve beírt (és védett cellában lévő, nem szerkeszthető) képletekkel. A jelenérték oszlop diszkontálja a T+1. és a T+2. évi folyó áras értéket az előre megadott 3,5 százalékos diszkontrátával. Ezzel a technikai megoldással összeadhatóvá válnak a vizsgált időszak különböző éveiben felmerülő értékek.

A fenti táblázat F oszlopából a jelenértéken kifejezett összegek automatikusan átkerülnek a FŐLAP III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS táblázatába.

10. Táblázat: A főbb egyenlegrontó tételek hatása

	A	B	C	D	E	F
11	A főbb egyenlegrontó tételek listája					
12		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
13	1.	Személyi juttatások (Ft)	7	2 033 000 Ft	14 231 000 Ft	T. év 6-12. hó
14	2.	Munkaadókat terhelő járulékok (Ft)	7	548 910 Ft	3 842 370 Ft	T. év 6-12. hó
15	3.	Intézményi beruházási kiadások (egyszeri, közvetlen hatás)	2	10 025 971 Ft	20 051 941 Ft	T. év 5. és 10. hó
16	n.					
17	Egyéb megjegyzések		A működési kiadások a T. évben 7, az azt követő években 12 hónapon keresztül jelentkeznek. A beruházás a T. évben két alkalommal, a T+1. évben egy alkalommal jelentkezik.			

A főbb egyenlegrontó tételek kiválasztása az előkészítő döntésétől függ, de értelemszerűen ezek összegének a teljes hatás viszonylag nagy hányadát kell lefednie. Esetünkben a T. évi hatás 97 százalékát fedik le a név szerint felsorolt tételek.

A hatásvizsgálati lap Költségvetés munkalapján a kék cellákba itt is hivatkozásokat írtunk, például a személyi juttatások soron a gyakoriság a T. évnek azt a hét hónapját jelzi, amikor már bért kell fizetni az új munkatársaknak. A mennyiség oszlopban a D13-as cellába a következő képletet írtuk:

$$D13 = +(\text{Minimum!I26} * \text{Minimum!I27} + \text{Maximum!I26} * \text{Maximum!I27}) / 2$$

A mennyiség a létszám (fő) és az illetmény (Ft/fő/hó) szorzata, átlagolva a minimum és a maximum változatban adódó értékeket.

Ezek az alapadatok a háttérszámításokban az alábbi két helyen találhatóak:

11. Táblázat: Háttérszámítások – Létszámbővítési kiadások (minimum)

	D	E	F	G	H	I	J	K	L	
24						T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
25	Személyi juttatások (Ft)					0	13 300 000	68 742 000	69 429 420	70 818 008
26	Létszám (fő)					0	10	30	30	30
27	Illetmény (Ft/fő/hó)						190 000	190 950	192 860	196 717
28	Kifizetések száma/év						7	12	12	12
29	Munkaadókat terhelő járulékok (Ft)					0	3 591 000	18 560 340	18 745 943	19 120 862
30	Munkaadókat terhelő járulék ráta (%)						27%	27%	27%	27%
31	Kifizetések száma/év						7	12	12	12
32	Dologi kiadások (Ft)					0	1 133 280	1 757 717	1 810 449	1 864 762
33	Dologi kiadások (Ft/fő/hó)						141 660	146 476	150 871	155 397
34	Kifizetések száma/év						8	12	12	12

12. Táblázat: Háttérszámítások – Létszámbővítési kiadások (maximum)

	D	E	F	G	H	I	J	K	L	
24						T. évben azonnal	T. évben később	T+1. év	T+2. év	T+3. év
25	Személyi juttatások (Ft)					0	15 162 000	78 365 880	79 149 539	80 732 530
26	Létszám (fő)					0	10	30	30	30
27	Illetmény (Ft/fő/hó)						216 600	217 683	219 860	224 257
28	Kifizetések száma/év						7	12	12	12
29	Munkaadókat terhelő járulékok (Ft)					0	4 093 740	21 158 788	21 370 375	21 797 783
30	Munkaadókat terhelő járulék ráta (%)						27%	27%	27%	27%
31	Kifizetések száma/év						7	12	12	12
32	Dologi kiadások (Ft)					0	1 133 280	1 757 717	1 810 449	1 864 762
33	Dologi kiadások (Ft/fő/hó)						141 660	146 476	150 871	155 397
34	Kifizetések száma/év						8	12	12	12

A hatásvizsgálati lapon a főbb egyenlegrontó tételek hatását bemutató táblázat alján található egyéb megjegyzések cellában arra utalunk, hogy a T. év a hatások szempontjából történt, az azt követő években még egyszer lesz beruházási kifizetés, a működési költségek esetében pedig már évente 12 kifizetésre kerül sor.

13. Táblázat: Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben

	A	B	C	D	E	F
18	Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben					
19	A vizsgált időszakban				49 000 000 Ft	47 898 924 Ft
20	Az aktuális évben				29 000 000 Ft	29 000 000 Ft
21	Átcsoportosítás más kiadási előirányzatról	A CCC. Fejezetben belüli átcsoportosítás; megtakarítás egy másik intézménynél			7 000 000 Ft	7 000 000 Ft
22	Bevételi előirányzat terhére (pl. EU-támogatások)	XIX. UNIÓS FEJLESZTÉSEK, Fejezeti kezelésű előirányzatok, Kohéziós Alap támogatásból megvalósuló környezetvédelmi projektek, Egyéb intézményi felhalmozási kiadások			21 000 000 Ft	21 000 000 Ft
23	Bevételnövelő intézkedés					0 Ft
24	Egyéb egyenlegjavító intézkedések	Belső átszervezés, laposabb szervezeti hierarchia kialakítása			1 000 000 Ft	1 000 000 Ft
25	A további kettő évben				20 000 000 Ft	18 898 924 Ft
26	T+1. év	Aaa és Bbb szervezeti egységek összevonása			7 000 000 Ft	6 763 285 Ft
27	T+2. év	Ccc szervezeti egység megszüntetése			13 000 000 Ft	12 135 639 Ft
28	Egyéb megjegyzések		A T. év után felmerülő beruházási kiadásra a Kohéziós Alap nyújt fedezetet.			

A fenti táblázat kitöltéséhez fel kell mérni, hogy a fejezetnek van-e belső előirányzat-átcsoportosítási lehetősége, számíthat-e valamilyen EU-s forrásra, továbbá saját egyéb egyenlegjavító intézkedéseiből mikorra várható eredmény, és mennyi lehet az abból ennek az intézkedésnek a fedezetére fordítható rész.

A fenti táblázat F oszlopából a jelenértéken kifejezett összegek automatikusan átkerülnek a FŐLAP III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS táblázatába.

14. Táblázat: Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása

	A	B	C	D	E	F
30	Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása					
31		minimum	maximum	érték folyó áron	jelenérték (PV0)	
32	A vizsgált időszakban				115 948 499 Ft	110 626 409 Ft
33	Az aktuális évben		9 440 828 Ft	10 762 544 Ft	10 101 686 Ft	10 101 686 Ft
34	azonnali		0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
35	későbbi		9 440 828 Ft	10 762 544 Ft	10 101 686 Ft	10 101 686 Ft
36	A további kettő évben				105 846 814 Ft	100 524 723 Ft
37	T+1. év		49 072 968 Ft	55 943 184 Ft	52 508 076 Ft	50 732 441 Ft
38	T+2. év		49 849 287 Ft	56 828 188 Ft	53 338 737 Ft	49 792 282 Ft

A közsférában foglalkoztatottak személyi juttatásai után fizetendő közterhek automatikusan növelik a költségvetés bevételeit.

A fenti táblázat F oszlopából a jelenértéken kifejezett összegek automatikusan átkerülnek a FŐLAP III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS táblázatába.

15. Táblázat: A főbb egyenlegjavító tételek listája

	A	B	C	D	E	F
39	A főbb egyenlegjavító tételek listája					
40		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
41	1.	Munkáltató által fizetett járulék (tartós, közvetlen hatás)	7	548 910 Ft	3 842 370 Ft	T. év 6-12. hó
42	2.	Személyi jövedelemadó (tartós, közvetlen hatás)	7	413 106 Ft	2 891 739 Ft	T. év 6-12. hó
43	3.	Biztosítotti járulék (tartós, közvetlen hatás)	7	345 610 Ft	2 419 270 Ft	T. év 6-12. hó
44	4.					
45	n.					

A kék mezőkbe ebben a táblázatban már nem a háttérszámításokra, hanem a *Költségvetés* munkalap korábbi táblázataira, valamint a *külső változókra vonatkozó feltételezések* munkalapra hivatkozó képleteket írunk.

A 41. sor a Munkaadókat terhelő járulékok mennyiségét kéri; a minimum és maximum változat átlagát a 14. sorban már kiszámítottuk, itt már csak arra kell hivatkozni.

A 42. sor (szja) a személyi juttatásoknak a 13. sorban található átlagának bruttósításából (1,27-tel való szorzásából) és a *külső változókra vonatkozó feltételezések* táblázatában lévő szja-kulcsokból számítható ki.

A 43. sor (biztosított járulék) hasonlóan számítható, csak nem kell bruttósítani és értelemszerűen a munkavállalói járulékkulcsot kell használni.

16. Táblázat: Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben

	A	B	C	D	E	F
46	Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben					
47	Az éves költségvetés már számolt az intézkedés egyenlegnövelő hatásával?					
48	Az éves költségvetésben szereplő összeg				0 Ft	0 Ft

A fenti táblázat arról ad tájékoztatást, az elfogadott költségvetéshez képest javul-e az egyenleg. A központi költségvetés adóbevételi sorai még nem tartalmazták ennek az előkészítés alatt álló szabályozásnak a potenciális hatását, ezért itt a hatásvizsgálatban ezt bevételi oldali fedezetként vehetjük számításba.

A fenti táblázat F oszlopából az összeg automatikusan átkerül a FŐLAP III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS táblázatába.

17. Táblázat: FŐLAP – III. Stabil költségvetés (forint)

	A	B	C	D	E	F
37	III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS					
38	1. Költségvetési hatások					
39				A vizsgált időszakban	Az aktuális évben	A további két évben
40	Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása			239 681 245 Ft	39 258 591 Ft	200 422 654 Ft
41	Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben			47 898 924 Ft	29 000 000 Ft	18 898 924 Ft
42	Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása			110 626 409 Ft	10 101 686 Ft	100 524 723 Ft
43	Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben			0 Ft	0 Ft	
44	Teljes hatás			-129 054 837 Ft	-29 156 905 Ft	-99 897 931 Ft
45	Teljes hatás az elfogadott költségvetéshez képest			-81 155 912 Ft	-156 905 Ft	-80 999 007 Ft

Ez a táblázat mutatja meg, hogy a Rendelet hatásvizsgálati lapjának FŐLAP-ja hogyan foglalja össze a részletező táblázatok főbb eredményeit.

Példánkban a vizsgált időszak egészére jutó közel 240 millió forintos egyenlegrontó hatásból 48 milliót fedeznek EU-támogatások, valamint a fejezet saját megtakarításai. Az automatikus

szja- és járulék-bevételi többlet 110 milliót tesz ki. A nettó hatást a *Teljes hatás* sor mutatja, a költségvetésben még számításba nem vett nettó hatást pedig a *Teljes hatás az elfogadott költségvetéshez képest* sor. Az aktuális évben a fedezetlen rész 157 ezer forint; a becslési hibahatáson belül van. A további két évre a hatásvizsgálat készítésekor még nincs elfogadott költségvetés, így az ezekre az évekre kimutatott 81 millió forint fedezetére majd azokban a költségvetésekben kell előirányzatot tervezni, részben a T. évi EU-projekt folytatásaként elnyerhető támogatást, részben a belső átszervezések tartós megtakarítási hatását.

18. Táblázat: Az intézkedés elmaradásának hatásai

	A	B	C	D	E	F
50	Az intézkedés elmaradásának hatásai					
51	Az ellenőrzés elhanyagolása miatt az ártalom nő, hosszabb távon jelentős gazdasági károkat okozva. Ezeket a hatásokat elsősorban az egészségügyi és a gazdasági hatásvizsgálat eredményei mutatják. A közvetett költségvetési hatás a nagyobb egészségügyi kiadás, valamint a gazdaságra gyakorolt negatív hatás miatt kieső adóbevételek.					
52	Becsült költség cselekvés/beavatkozás hiánya esetén			Rövid távon nem jelentős.		

A FŐLAP-ról visszatérve a Költségvetés lapra, példánkban az intézkedés elmaradása esetén várható hatások rövid távon nem jelentősek, de hosszabb távon az egészségügyi és gazdasági hatásokon keresztül mégis figyelemre méltóak.

19. Táblázat: Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók

	A	B	C	D	E	F
54	Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók					
55	Felvázolásra kerültek-e egyéb opciók az intézkedés megvalósításával kapcsolatban?				Igen.	
56	Amennyiben nem, miért nem? (max. 8 mondat)					
57	Felvázolt opciók	1. számú opció tartalma, költségei	Felmerült egy fejlettebb technikát és kisebb élömunakaráfordítást tartalmazó változat, ami hosszabb távon gazdaságosabb lett volna.			
58			A vizsgált T+2 éves időhorizonton nagyobb nettó költségvetési egyenlegelőny hatása volt. A foglalkoztatás-növelési cél kapott prioritást.			
59			Becsült egyenleg	252 000 000 Ft		
60	Felvázolt opciók	2. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)			
61			Miért került elvételre (max. 8 mondat)			
62			Becsült egyenleg			
63	Felvázolt opciók	3. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)			
64			Miért került elvételre (max. 8 mondat)			
65			Becsült egyenleg			

Egyszerű példánkban csak egy alternatív javaslat szerepel: ha a fejlesztés műszaki tartalma erősebb lett volna, akkor jelenértéken számítva a vizsgált időhorizonton mintegy 5 százalékkal többre került volna a javasolt intézkedésnél.

1.2.3. A szükséges adatok összegyűjtése

A költségvetési hatások listájának elkészítése után kerül sor a számba vett hatások vizsgálatához szükséges adatok összegyűjtésére. A hatásvizsgálati projekt egyik legkényesebb – és az esetek többségében legidőigényesebb – része az adatgyűjtés, e területen lehet szükség a leginkább kreativitásra és a legtöbb kompromisszumra. Az adatigények pontos felmérése, majd azok forrásainak helyes meghatározása alapozza meg a hatásvizsgálat során végzett számításainkat, majd következtetéseinket, így a rosszul

megválasztott kiindulási pontok részeiben vagy összességében is tönkretelhetik a teljes vizsgálatot.

A költségvetési hatásvizsgálathoz szükséges adattípusokat **két nagy csoportra** oszthatjuk. Egyrészt vannak olyan adattípusok, nevezzük őket „alapadatok”-nak, melyek szinte minden esetben szükségesek (ilyenek pl. a kereseti adatok, makrogazdasági mutatók, árfolyamadatok); ezen adatcsoport esetében a módszeresség és a konzisztencia alapvető követelményéből fakad, hogy lehetőleg központilag meghatározott adatbázisból származzanak, így minden esetben azonos tartalmúak legyenek. Másrészt vannak olyan adattípusok, amelyek tárcánként, szakterületenként, előterjesztésenként mások és mások, az adott ügy specialitásából fakadóan. Ezen adatok esetében különösen fontos – a későbbi rekonstruálhatóság érdekében is –, hogy a vizsgálat háttéranyagában pontosan rögzítésre kerüljön az adatok forrása, gyűjtésének módszere, alkalmazásuk indokai.

Az adatokat csoportosíthatjuk **forrásuk alapján** is. Vannak olyan adatok, amelyek forrása valamely egzakt, hivatkozható adatbázis (KSH, adóhatóság, OEP, Konvergencia program adatai, becslései, illetve korábbi kutatási eredmények stb.) – ezen adatok „hagyományos” felhasználása esetén elegendő a forrásra hivatkozni, nem igényelnek egyéb magyarázatot. Vannak azonban olyan adatok, amelyek szintén az előbbi, egzakt forrásokon alapulnak, ám felhasználási módjuk sajátos, az általánostól eltérő – ez esetben már magyarázatot kell fűzni a sajátos felhasználáshoz. Végül vannak olyan adatok is, amelyek egyedi gyűjtéseken, becsléseken alapulnak – ezek felhasználása mindenképpen részletes leírást, magyarázatot igényel, s használatuk elsősorban kiegészítésképpen, illetve akkor indokolt, ha más, egzaktabb adatforrás nem áll rendelkezésre.

- Az adatigény és ezek forrásainak előzetes felmérése
 - a szabályozás által érintettek körére, várható viselkedésére vonatkozó adatok (pl. a pénzügyi szervezetek vajon milyen mértékben fogják áthárítani a különadó miatti többletterheket az ügyfeleikre. Lehetséges adatforrások: a mozgásteret pl. a magatartási kódex határolja be; a viselkedésre vonatkozó tanulmányok, mások által készített korábbi kutatási eredmények hasznosítása vagy ezek híján új, saját kutatások, felmérések stb.)
 - a szabályozási hatások kiszámításához szükséges paraméterek (pl. makrogazdasági mutatók, adó- és járulékkulcsok stb.; ezek tényadatai, illetve előrejelzései)
 - a hiányzó adatok pótlására vonatkozó lehetőségek feltérképezése (saját adatgyűjtés; valószínűségi sáv alsó és felső szélének megadása; feltételezések, amelyeket meg kell indokolni stb.)
 - a bizonytalanság kezelése (sávos becslések, egy- vagy többváltozós modell, forgatókönyv elemzés stb.)
- Az adatigény kielégítése
 - **A tárca saját adatbázisa**

Az ágazatra jellemző sajátos, más forrásból nem elérhető adatokat a hatásvizsgálat készítőjének saját magának kell előállítania. A saját felmérések, adatgyűjtések előnye, hogy

jobban megfelel az egyedi igényeknek, hátránya, hogy erőforrás-igényesebb, mint a meglévő adatok használata. Fontos információk nyerhetők kísérletekkel is: kísérletként fogható fel, ha egy jogszabály hatálya kezdetben az érintetteknek csak egy szűkebb körére terjed ki, majd e kör reakciói, viselkedésük megváltozása alapján szűkül vagy bővül az érintettek köre a jogszabály módosítása során (pl. különféle támogatások vagy adójogszabályok paramétereinek fokozatos módosításai).

A már meglévő adatok (statisztikák, adatbázisok, tanulmányok stb.) felhasználása hatékonyabb, mint a saját adatbázis létrehozása, de a források felderítése, az adatok ellenőrzése, saját számítások céljára való előkészítése is igényel bizonyos ráfordítást.

A döntés-előkészítéshez szükséges adatok hozzáférhetőségének biztosításáról szóló 2007. évi CI. törvény célja éppen a közpénzből létrehozott adatvagyon jobb hasznosítása, többek között a hatásvizsgálatok elősegítése volt. Felismerték, hogy ezzel a KSH, APEH, Egészségbiztosítási Pénztár, Nyugdíjfolyósító stb. intézmények eredeti adatgyűjtésének fajlagos költsége csökken, a hatásvizsgálatok hatékonysága pedig nő. Az adminisztratív célból gyűjtött mikroadatok anonimizálás után alkalmassá válnak hatásvizsgálatok elvégzésére és kiváltják a sokkal drágább saját adatgyűjtést.

- **Központi adatbázis:** általános adatok (pl. makrogazdasági változók, árfolyam)

A leggyakrabban használt információk megszerzését hatékonyabbá teheti egy közös nyilvános adatbázis kialakítása, folyamatos karbantartása, fejlesztése. A makrogazdasági változók előrejelzésének tekintetében is célszerű volna, ha a tárcák egy közös adatbázisra támaszkodhatnának. Emellett további szakmai együttműködés is szükséges, pl. a tervezett intézkedés közvetett hatásainak számszerűsítéséhez. Egy tervezett intézkedésnek a makrogazdasági változókra gyakorolt hatása további költségvetési hatásokat generálhat, ennek számszerűsítése egyfajta iterációt jelent, amelyben a jogszabályalkotónak és a makro előrejelzés készítőjének célszerű együttműködni.

A hatásvizsgálat szakmai támogatása az ECOSTAT feladata. A hatásvizsgálati rendelet tervezetéről szóló előterjesztés vezetői összefoglalója szerint:

„Az ECOSTAT Kormányzati Hatásvizsgálati Központ (továbbiakban: ECOSTAT) hatásvizsgálati rendszer működtetéséhez kapcsolódó feladatai:

- a rendszer kiépítésének támogatása: ennek keretében a) hatásvizsgálati menedzsment és hatásvizsgálati módszertani továbbképzés kidolgozása és megszervezése; b) módszertani segítségnyújtás a tárcák számára hatásvizsgálati projektek során.
- a rendszer működésének szakmai támogatása: ennek keretében: a) módszertani támogató és információs központ működtetése; b) adathozzáférési információs központ működtetése c) adatbank létrehozása és működtetése; d) előrejelző, modellező módszertani műhely kialakítása és működtetése.”

Az ECOSTAT tehát segítséget tud nyújtani a hatásvizsgálatot készítőknél a megfelelő adatforrások (adatbázisok, kutatások, felmérések stb.) kiválasztásában, az azokhoz való hozzáférésben, illetve szükség esetén az adatok elemzésében, feldolgozásában is.

Az alábbiakban felsoroljuk a költségvetési hatásvizsgálatok során leggyakrabban használt információk forrását, és illusztrációként a jelenlegi állapotot.

Kérjük, hogy a jövőben a saját hatásvizsgálataik során minden esetben ellenőrizzék a változásokat a jogszabályokban!

Makrogazdasági mutatók

A jelenleg elérhető források (Mindig a legfrissebbet használják!):

- Konvergencia program⁵ (a legutóbbi frissítés dátuma: 2011.04.01., 77. oldal: Táblázatok (makrogazdasági mutatók, árindexek, munkaerőpiac stb.); következő frissítés várható dátuma: 2012.04.01.)
- Költségvetési törvényjavaslat⁶ (benyújtás T-1. év október 15., illetve választási évben november 15.); Fejezeti indokolások -> Gazdaság- és költségvetés-politikai kitekintés, (2012–2014) -> A gazdasági fejlődés főbb jellemzői

A jövőben esetleg elérhető források:

- Az NGM negyedévenként frissített előrejelzésének megjelentetése a kormány honlapján (de erre egyelőre nincs törvényi kötelezettség)
- ECOSTAT honlap (a fejlesztés már megkezdődött)

Árfolyamok

- Tényadatok: MNB-honlap⁷
- Technikai feltételezések: konvergencia program stb.
- Különféle technikai árfolyam-előrejelzési módszerek, pl. az előző x napi átlagárfolyam értéke előrevetítve y nappal, a közbeeső időszakban lineáris interpoláció

A béreket érintő intézkedések hatásának kiszámításához szükséges főbb adatok

- *A közszféra keresetei adatai*

A hatásvizsgálat során sokszor szembesülünk azzal a kérdéssel, hogy mi lesz a költségvetési hatása adott létszámnövelésnek vagy csökkentésnek, mennyibe kerül egyes személyek munkaórája, vagy megfordítva a kérdést, adott költségvetési keret terhére hány embert lehet foglalkoztatni, illetve a létszámcsökkentésből mekkora megtakarítás fakad.

Számításaink elvégzéséhez a béradatok ismeretére van szükség.

Széleskörű, naprakész adatforrásként használható a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) honlapja⁸. Válasszuk a bal oldali menüsor „Adatok” blokkjából a „Témakörök”-et.

5 http://www.kormany.hu/download/0/42/30000/Konvergencia%20program_2011%20%C3%A1prilis.pdf

6 <http://www.parlament.hu/irom39/01498/adatok/fejezetek/fejezetek.htm>

7 <http://www.mnb.hu/arfolyam-lekerdezes>

8 <http://www.ksh.hu>

Az egyes témaköröket táblázatos formában találjuk meg, valamennyi témakörnél a táblázat fölött színekkel bemutatott adatformák jelölik milyen típusú adatok állnak rendelkezésre (pl. hosszú idősorok, éves adatok, évközi adatok, gyorstájékoztatók, kiadványok).

Az adattípusok között annak alapján választunk, hogy a hatásvizsgálathoz melyik szempont elsődleges. Amennyiben a legfrissebb adatra van szükségünk, válasszuk az évközi adatokat, ha tendenciákra vagyunk kíváncsiak, összehasonlítást szeretnénk tenni ezt az idősoros éves adatok használatával tehetjük meg, a szöveges elemzéseket pedig a kiadványokban keressük.

A kereseti adatok megismeréséhez válasszuk a „Társadalom” főtemakör „Foglalkoztatottság, munkaerő, keresetek” sorát.

Itt találjuk meg az alkalmazásban állók számát a nemzetgazdaság egészére, valamint fizikai és szellemi foglalkozásúak bontásában. Külön táblázatok mutatják be az alkalmazásban állók létszámát, a köztisztviselők és közalkalmazottak létszámát a költségvetésben.

Az idősoros adatoknál a 2001–2008. évek adatait külön táblázatok is közlik a TEÁOR 2008-as változása következtében. (TEÁOR: gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere, amelyet a gazdasági egységek főtevékenységének meghatározására, a gazdasági és társadalmi mutatók számításánál, valamint a statisztikai adatok publikálásánál használnak.)

A fentiekhez hasonló bontásban tartalmazza az anyag az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, rendszeres havi bruttó átlagkeresete, havi nettó átlagkeresete, havi munkajövedelme adatait, valamint a minimálbérre vonatkozó információkat is itt találhatjuk meg.

Amennyiben egyes ágazatok adatait kell használnunk, akkor azt az egyes adatköröknek a tevékenységek szerinti bontásában keressük. A részletes tevékenységbontásban fellelhetők a mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás (ezen belül az erdőgazdálkodás), az ipar (ezen belül a bányászat, a feldolgozóipar, a villamos energia-, gáz-, gőz-, vízellátás, az építőipar), a kereskedelem, javítás, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a szállítás, raktározás, posta, távközlés, a pénzügyi közvetítés, az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás, a közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás, az oktatás, az egészségügyi, szociális ellátás (ezen belül a humán-egészségügyi ellátás, a szociális ellátás, az egyéb közösségi, személyi szolgáltatás) adatai. A táblázatokot mindig kiegészíti a versenyszféra és költségvetési szféra szerinti bontás.

Az egyes fogalmak (pl. kereset, munkajövedelem) definícióját, magyarázatát a bal oldali menü „Adatok” blokkjában a „Metainformáció (módszerek, osztályozások, definíciók)” alatt találjuk meg.

Az adatok hatásvizsgálathoz történő felhasználásakor ne feledkezzen meg róla, hogy az itt megtalálható bruttó keresetek csak a foglalkoztatott bruttó bérét jelentik! Amennyiben arra a kérdésre kell választ adnunk, hogy mennyibe kerül a foglalkoztatás az intézménynek, akkor figyelembe kell venni a munkáltatókat terhelő járulékokat is.

A közzsférában foglalkoztatottak jogviszonyát és illetményét több, a foglalkoztatás jellege szerinti jogviszonytörvény szabályozza.

A jogviszonyok szerinti létszámmegoszlásról és keresetek alakulásáról részletesebb tájékoztatást a zárszámadási törvény („A Magyar Köztársaság „.....” évi költségvetésének

végrehajtásáról szóló törvény) általános indoklásának mellékletében, a központi költségvetés egyéb adatai között, „Költségvetési szerveknél teljes és részmunkaidőben foglalkoztatottak létszáma és keresetbe tartozó személyi juttatásai” címen találunk. A zárszámadási törvény mindig a következő év őszén kerül elfogadásra, így jelenleg a 2009. évi zárszámadási törvény⁹ érhető el.

A mindenkori zárszámadási törvény (már törvényjavaslat állapotában is) megtalálható az országgyűlés honlapján¹⁰. A bal oldali menüben válasszuk az „Irományok” feliratot, majd az „Irományok egyszerűsített lekérdezése” feliratot. A „Cím” mezőbe a „költségvetésének végrehajtásáról” szavakat írva (néhány találat között) megkapjuk a zárszámadási törvényt, kattintsunk az irományszámra (a 2009. évi esetében ez T/1062), ekkor az első, „Iromány adatai” megnevezésű blokk utolsó sorában kapjuk meg az irományszöveget (html formátumban).

A közszféra jogviszonytörvényeit, keresetekre, a személyi jövedelemadóra és a járulékokra vonatkozó fő szabályokat részletesen a *2. melléklet* mutatja be.

- *Reálszféra kereseti adatainak felhasználása*

Számos jogszabályi változás eredményezhet olyan gazdasági mozgásokat, melyek a reálszférában vagy a társadalom egy meghatározott részében a nettó vagy bruttó keresetek változásával (is) járnak (pl. adócsökkentés, foglalkoztatási szintet növelő intézkedés). E változások értékelése elsősorban a gazdasági hatásvizsgálat keretében történik (kiszámításukhoz az adatok a KSH honlapján, a fent leírt elérési úton juthatunk adatokhoz), ugyanakkor a kereseti adatok változásából eredő adó- és járulékbévételek csökkenése vagy növekedése mindenképpen tárgya kell, hogy legyen a költségvetési hatásvizsgálatnak is.

- *Személyi jövedelemadó (szja) figyelembevétele*

Amennyiben a hatásvizsgálat során kereseti adatokkal dolgozunk, mindenképpen számolnunk kell a bruttó kereseteket terhelő jövedelemadóval is. Ha a tervezett intézkedés része létszámnövelés, illetve -csökkentés a közszférában, akkor a bruttó bérköltség részét képező szja egyidejűleg megjelenik a kiadási és a bevételi oldalon is (kiadásnövekedésként, illetve -csökkenésként az intézménynél, ugyanakkor adóbevétel-növekedésként, illetve -csökkenésként a központi költségvetésben). Abban az esetben, ha az intézkedés a reálszféra kereseti adatait érinti, annak jövedelemadó-bevételre gyakorolt hatása már többnyire egyirányú, azaz pl. a keresetek növekedése esetén nő, keresetcsökkenés esetén csökken.

- *Járulékok mértéke*

A társadalombiztosítási járulékok számbavételekor arra kell figyelemmel lenni, hogy egy részük a biztosított (munkavállaló) keresetéből kerül levonásra, tehát a bruttó bér tartalmazza azokat, csakúgy, mint a jövedelmet terhelő adókat (ilyenek a természetbeni egészségbiztosítási járulék, a pénzbeli egészségbiztosítási járulék és munkaerő-piaci járulék, valamint a nyugdíjjárulék). Másik részüket a munkáltató fizeti a bruttó béren felül (ezek az

9 <http://www.parlament.hu/irom39/01062/01062.htm>

10 <http://www.parlament.hu>

egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék, valamint a nyugdíj-biztosítási járulék, illetve a külön jogszabályban meghatározott kordedvezményre jogosító munkakörben foglalkoztatott után kordedvezmény-biztosítási járulék).

o *Költségvetési bevétel számítása*

A költségvetés terhére kifizetett bruttó illetmény/munkabér, illetve az ahhoz kapcsolódó járulékok a munkáltató költségvetési szervnél kiadásként jelentkezik, azonban e kiadások egy része – az adókon és járulékokon keresztül – visszakérül a költségvetésbe, így azt a költségvetési hatások vizsgálata során bevételként kell számba venni.

Amennyiben az előterjesztés tárgya a reálszféra kereseteire hat, e hatásnak megfelelően kell figyelembe venni a költségvetés adó- és járulékbevételében okozott változásokat. Ez lehet növekedés vagy csökkenés, illetőleg egyidejűleg akár mindkét hatás érvényesülhet (pl. jövedelmet terhelő adó csökkentésével csökken a jövedelemadó-bevétel, ugyanakkor a keresettel rendelkezőknél maradót több forrás magasabb fogyasztást indukál, ami élénkíti a termelést és a kereskedelmet, ennek eredményeképpen nő a fogyasztási adókból, illetve áttételesen a termelésben, kereskedelemben, szolgáltatásokban részt vevő piaci szereplők nyereségadójából származó bevétel). Ilyen jellegű előterjesztések esetén tehát gondosan fel kell mérni a reálgazdaságban bekövetkező várható változások összes lehetséges közvetlen és közvetett rövid és hosszú távú költségvetési hatását.

Közvetlen költségvetési bevételként jelentkezik a munkáltató által fizetett társadalombiztosítási járulék, (esetlegesen a kordedvezmény-biztosítási járulék), a munkavállaló által fizetett társadalombiztosítási járulék, valamint a munkavállaló által fizetett személyi jövedelemadó.

20. Táblázat: A bérek után kifizetett, költségvetési bevételt jelentő járulék- és adómértékek

Megnevezés	Mértéke	Alapja
Munkáltató által fizetett járulék	27,0%	személyi juttatás
Munkavállalói járulék	17,5%	személyi juttatás
Munkavállalói szja	16,0%	szuperbruttó

Közvetett költségvetési bevételt jelent a munkavállaló által a fogyasztása utáni megfizetett fogyasztási típusú adók, így elsősorban az általános forgalmi adó, az egyes termékcsoportok után fizetendő jövedéki adó (alkohol, üzemanyag, dohányáru), egyes esetekben termékdíj stb.

o *Dologi és beruházási kiadások számítása*

Közszférában történő létszámnövekedéssel járó intézkedések esetén számításba kell venni, hogy a megnövekedett létszámhoz szinte törvényszerűen kapcsolódnak bizonyos egyszeri vagy folyamatosan fennálló dologi és beruházási kiadások is (itt csak azokat említjük, melyek kizárólag a létszámváltozás okán jelentkezik). Az egyszeriek lehetnek például iroda kialakítása, irodabútor, számítógépek stb. beszerzése – e költségek felmérése a költségvetési hatásvizsgálatok során általában meg is történik rendben, hiszen azonnali forrásigényt jelent. A folyamatosan jelentkezők (pl. magasabb rezsiköltség, több irodaszer iránti igény) esetében

azonban gyakran előfordul, hogy az előterjesztő „megfelelnek” róluk, így feltérképezésük, számbavételük nem, vagy nem teljes körűen történik meg, a hosszabb távú fenntarthatóságot veszélyeztetheti.

1.2.4. A költségvetési hatásvizsgálati jelentés elkészítése

A hatásvizsgálat eredményét a hatásvizsgálati jelentés foglalja össze. Fontos, hogy a döntéshozók igényeinek megfelelő áttekinthető összefoglalással, ugyanakkor a szükséges részletezettséggel készüljön el. Ez a jelentés azonban nem azonos a hatásvizsgálati lappal – az ennek egyfajta kivonata.

A jogszabály előkészítőjének a jelentés elkészítése során szabad keze van tartalmi és formai kérdésekben egyaránt, néhány alapelvet azonban érdemes figyelembe venni. Ahhoz, hogy a döntéshozó pontos képet kapjon a tervezett intézkedésről, annak hatásairól, s ezzel megalapozott döntés születhessen, a hatásvizsgálat során hozott döntéseket (pl. forgatókönyvek közötti választásokat, feltevéseket, előrejelzéseket illetően) érdemben meg kell indokolni. A hatásvizsgálat eredményeit áttekinthető, megfelelően tagolt, összefoglaló táblázato(ka)t tartalmazó jelentésben kell összefoglalni, amely stílusában, megjelenítésében alkalmazkodik az adott döntéshozó vezető egyéni igényeihez.

A hatásvizsgálat készítésének alapelvei között fontos követelményként szerepel a reprodukálhatóság: a jelentés alapján minden számításnak elvégezhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lenni a döntéshozó vagy külső szereplő számára is. Ezt kell tükröznie a jelentésnek is, a hatásvizsgálat minden jelentős mozzanatáról pontos leírást kell adnia. Fontos, hogy mind a döntéshozó, mind pedig a tervezett intézkedés által érintett szervek és személyek számára pontosan végigkövethető legyen, hogy a javasolt megoldást alátámasztó adatokhoz milyen forrásból, milyen számítási módszerekkel, feltételezésekkel jutottunk, milyen alternatívák merültek fel. A felhasznált adatbázisok forrását visszakereshető pontossággal kell megjelölni. E nélkül az előterjesztésben felvázolt számszerűsített vizsgálati eredményeink légyeres térben mozognak, megbízhatatlannak tűnhetnek, könnyen támadhatóak lesznek.

1.2.5. A hatásvizsgálati lap kitöltése

A hatásvizsgálati rendelet mellékletét képező hatásvizsgálati lap a teljes hatásvizsgálat eredményeinek kivonataként fogható fel. Az egységes tartalmi és formai követelmények azt a célt szolgálják, hogy a különböző jogszabály tervezetek (szabályozások, ill. intézkedések) hatásai könnyebben áttekinthetőek és egymással összevetőek legyenek a döntéshozók számára.

A jogszabály előkészítőjének a teljes hatásvizsgálat elkészítésekor nagyobb mozgásteret van, ott rugalmasabban választhat a módszerek, megközelítésmódok közül. A Rendelet hatásvizsgálati lapjának kitöltésénél nagyjából csak annyi szabadsága van, hogy a hatásvizsgálathoz kötelezően csatolandó mellékletekben, a háttérszámításokat tartalmazó kiegészítő lapokon viszonylag kötetlen formában mutathatja be a hatásvizsgálat eredményeit alátámasztó részletes számításokat és egyéb kiegészítő információkat.

A mértékegység a hatásvizsgálati lapokon egységesen forint, ami megbízhatóbb az adatbevitel szempontjából, a döntéshozó számára azonban áttekinthetőbb, ha az adatok – az intézkedés tartalmához igazítva – millió vagy milliárd forintban, egy tizedes pontossággal

jelennek meg. A hatásvizsgálati jelentés szövegében és a szövegekői összefoglaló táblákban ezért célszerűbb ezt használni.

A „Költségvetési hatások részletező” lap kitöltése lépésről-lépésre

21. Táblázat: Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása

	A	B	C	D	E	F
1	Költségvetési hatások részletező					
2	Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása					
3			minimum	maximum	érték folyó áron	jelenérték (PV0)
4	A vizsgált időszakban					
5		Az aktuális évben				
6		azonnali				
7		későbbi				
8		További kettő évben				
9					
10					

Az egyenlegrontó hatások között a költségvetési kiadásokat növelő, illetve a bevételeket csökkentő, közvetlenül, vagy közvetett módon érvényesülő tételeket kell számításba venni.

Definíciók:

Sorok:

- Aktuális év: a szabályozás hatálybalépésének éve (T. év)
- Azonnali hatás: a szabályozás hatálybalépésének időpontjában felmerülő, azzal ok-okozati relációban lévő hatás, pl. az állami költségvetést terhelő beruházási költség
- Későbbi hatás: a szabályozás hatálybalépésének időpontját követően felmerülő hatás, azzal ok-okozati relációban lévő hatás, pl. az állami költségvetést terhelő működési költség
- További kettő év: a T+1. és a T+2. évek

Megjegyzés: a teljes költségvetési hatásvizsgálatot a Kftv.-ben előírt legalább 4 éves időhorizontra kell elvégezni, de a hatásvizsgálati lapon elegendő az aktuális és az azt követő két év adatait bemutatni.

Oszlopok:

- Minimum, maximum: ha a pontos érték nem határozható meg, akkor a lehetséges alsó és felső értéken kell reális becslést adni. Ha a pontos érték ismert, akkor a minimum és a maximum megegyezik egymással.
- Jelenérték (angolul present value, rövidítve PV): a pénz időértékét kifejező közgazdasági fogalom, azt mutatja meg, hogy egy jövőbeli pénzösszeg (angolul future value, rövidítve FV) adott diszkontráta mellett ma mennyit ér.

$PV = FV / (1+r)^n$, ahol FV a pénz értéke az n időszak végén, r a kamatláb, n az időszakok száma

Megjegyzés: a jelenérték-számításnak inkább csak hosszabb időhorizonton van jelentősége, ezért használata csak a gazdasági hatásvizsgálatnál feltétlenül indokolt.

Mivel a költségvetési hatásvizsgálat időhorizontja viszonylag rövid, legfeljebb 4-5 év, a diszkontálás nem feltétlenül szükséges, de esetleg árnyalhatja a képet.

Az adatbeviteli mezők színdinamikája:

- Kék mezők: azoknak az input adatoknak a helye, amelyek közvetlen begépeléssel, vagy a beszúrt kiegészítő lapokra való hivatkozással adhatók meg.

Az input adatok bevitele a kiegészítő lapokra való hivatkozással:

- kiegészítő lap beszúrása, átnevezése, pl. CALC_1, CALC_2 stb.;
- közvetlen és közvetett hatások kiszámításának bemutatása minden szükséges információ (adatok, paraméterek, feltételezése, módszerek stb.) feltüntetésével;
- a kiegészítő lapra mutató hivatkozások beírása a „Költségvetési hatások részletező” lapra.
- Barackszínű mezők: származtatott adatok (pl. összegek, átlagok), melyek képlettel adóttak (felhasználó számára nem módosíthatók).

A származtatott adatok képletei:

- „Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása az aktuális évben” (5. sor): összegzés, pl. $D5 = +D6 + D7$
- „érték folyó áron” (E oszlop): átlagolás, pl. $E7 = \text{ÁTLAG}(C7:D7)$
- „jelenérték (PV0)” (F oszlop): diszkontálás, pl. a T+1. évben: $F9 = E9/1,035$, a T+2. évben: $F10 = E10/1,035^2$

22. Táblázat: A főbb egyenlegrontó tételek listája

	A	B	C	D	E	F
11	A főbb egyenlegrontó tételek listája					
12		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
13	1.					
14	2.					
15	3.					
16	n.					
17	Egyéb megjegyzések					

Az egyenlegrontó hatások közül fel kell sorolni a legjelentősebbeket, amelyek összege kiteszi a teljes bruttó egyenlegrontó hatás legalább 90 százalékát.

Definíciók:

Sorok:

- 1., 2., 3., ..., n: a jelentőségük miatt felsorolt kiadási, illetve bevételi tételeknek a sorszáma
- Egyéb megjegyzések: kötetlen formátumú, fontos kiegészítő közlemények helye

Oszlopok:

- Jogcíme: az érintett költségvetési sor jogcíme, pl. személyi juttatások
- Gyakoriság: az adott tétel évente hányszor teljesül, pl. 12 (havi ütemezésben, évkezdettől)

- Mennyiség: a költségvetési hatás összege alkalmanként, pl. 2000000000 (2 Mrd Ft/hó)
- Érték folyó áron: származtatott adat; a gyakoriság és a mennyiség szorzata, pl. $E13 = +C13 * D13$
- Időpont: a költségvetési hatás teljesülésének időpontja, pénzforgalmi szemléletben, pl. 2012. 2. – 2013. 2. hó

23. Táblázat: Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben

	A	B	C	D	E	F
18	Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben					
19	A vizsgált időszakban					
20	Az aktuális évben					
21	Átcsoportosítás más kiadási előirányzatról					
22	Bevételi előirányzat terhére (pl. EU-támogatások)					
23	Bevételnövelő intézkedés					
24	Egyéb egyenlegjavító intézkedések					
25	A további kettő évben					
26					
27					
28	Egyéb megjegyzések					
29						

Fel kell sorolni, hogy mi biztosítja az intézkedés megvalósításának fedezetét a költségvetésben.

Definíciók:

Sorok:

- Átcsoportosítás más kiadási előirányzatról: az adott évi elfogadott költségvetésben szereplő melyik előirányzatról történik az átcsoportosítás
- Bevételi előirányzat terhére: milyen, az elfogadott költségvetésben szereplő, kifejezetten erre a célra elkülönített előirányzat, pl. EU-támogatások terhére
- Bevételnövelő intézkedés: milyen reális bevételi többlettel járó intézkedéssel kapcsolják össze az egyébként költségvetési egyenlegrontó hatású intézkedést
- Egyéb egyenlegjavító intézkedések: milyen reális kiadáscsökkenéssel járó intézkedéssel kapcsolják össze az egyébként költségvetési egyenlegrontó hatású intézkedést
- Egyéb megjegyzések: kötetlen formátumú, fontos kiegészítő közlemények helye

Oszlopok:

- Egyesített C és D oszlop: a számításba vett fedezet részletes leírásának a helye
- Érték folyó áron (E oszlop): azoknak az input adatoknak a helye, amelyek közvetlen begépeléssel, vagy a beszűrt kiegészítő lapokra való hivatkozással adhatók meg.
- Jelenérték (F oszlop): diszkontálás, pl. a T+1. évben: $F26 = E26 / 1,035$, a T+2. évben: $F27 = E27 / 1,035^2$

24. Táblázat: Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása

	A	B	C	D	E	F
30	Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása					
31			minimum	maximum	érték folyó áron	jelenérték (PV0)
32	A vizsgált időszakban					
33		Az aktuális évben				
34		azonnali				
35		későbbi				
36		A további kettő évben				
37					
38					

Az egyenlegjavító hatások között a költségvetési kiadásokat csökkentő, illetve a bevételeket növelő, közvetlenül, vagy közvetett módon érvényesülő tételeket kell számításba venni.

Definíciók:

Sorok:

- Aktuális év: a szabályozás hatálybalépésének éve (T. év)
- Azonnali hatás: a szabályozás hatálybalépésének időpontjában felmerülő, azzal ok-okozati relációban lévő hatás, pl. az állami költségvetést terhelő beruházási költség csökkenése egy korábban már elfogadott fejlesztési terv elhalasztása vagy végleges elvetése esetén
- Későbbi hatás: a szabályozás hatálybalépésének időpontját követően felmerülő hatás, azzal ok-okozati relációban lévő hatás, pl. az állami költségvetést terhelő működési költség megtakarítása az adott beruházás elmaradása esetén
- További kettő év: a T+1. és a T+2. évek

Megjegyzés: a teljes költségvetési hatásvizsgálatot a releváns időhorizontra (1-5 évre) kell elvégezni, de a hatásvizsgálati lapon elegendő az aktuális és az azt követő két év adatait bemutatni.

Oszlopok:

- Minimum, maximum: ha a pontos érték nem határozható meg, akkor a lehetséges alsó és felső értéken kell reális becslést adni. Ha a pontos érték ismert, akkor a minimum és a maximum megegyezik egymással.
- Jelenérték (angolul present value, rövidítve PV): a pénz időértékét kifejező közgazdasági fogalom, azt mutatja meg, hogy egy jövőbeli pénzösszeg (angolul future value, rövidítve FV) adott diszkontráta mellett ma mennyit ér.

$PV = FV/(1+r)^n$, ahol FV a pénz értéke az n időszak végén, r a kamatláb, n az időszakok száma

Megjegyzés: a jelenérték-számításnak inkább csak hosszabb időhorizonton van jelentősége, ezért használata csak a gazdasági hatásvizsgálatnál feltétlenül indokolt. Mivel a költségvetési hatásvizsgálat időhorizontja viszonylag rövid, legfeljebb 4-5 év, a diszkontálás nem feltétlenül szükséges, de esetleg árnyalhatja a képet.

Az adatbeviteli mezők színdinamikája:

- Kék mezők: azoknak az input adatoknak a helye, amelyek közvetlen begépeléssel, vagy a beszúrt kiegészítő lapokra való hivatkozással adhatók meg.

Az input adatok bevitele a kiegészítő lapokra való hivatkozással:

- kiegészítő lap beszúrása, átnevezése, pl. CALC_1, CALC_2 stb.;
- közvetlen és közvetett hatások kiszámításának bemutatása minden szükséges információ (adatok, paraméterek, feltételezése, módszerek stb.) feltüntetésével;
- a kiegészítő lapra mutató hivatkozások beírása a „Költségvetési hatások részletező” lapra.
- Barackszínű mezők: származtatott adatok (pl. összegek, átlagok), melyek képletezéssel adhatók meg

A származtatott adatok képleteinek bevitele:

- „Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása az aktuális évben” (33. sor): összegzés, pl. $D33 = +D34 + D35$
- „érték folyó áron” (E oszlop): átlagolás, pl. $E37 = \text{ÁTLAG}(C37:D37)$
- „jelenérték (PV0)” (F oszlop): diszkontálás, pl. a T+1. évben: $F37 = E37/1,035$, a T+2. évben: $F38 = E38/1,035^2$

25. Táblázat: A főbb egyenlegjavító tételek listája

	A	B	C	D	E	F
39	A főbb egyenlegjavító tételek listája					
40		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
41	1.					
42	2.					
43	3.					
44	4.					
45	n.					

Az egyenlegjavító hatások közül fel kell sorolni a legjelentősebbeket, amelyek összege kiteszi a teljes bruttó egyenlegjavító hatás legalább 90 százalékát.

Definíciók:

Sorok:

- 1., 2., 3., ..., n: a jelentőségük miatt felsorolt kiadási, illetve bevételi tételeknek a sorszáma
- Egyéb megjegyzések: kötetlen formátumú, fontos kiegészítő közlemények helye

Oszlopok:

- Jogcíme: az érintett költségvetési sor jogcíme, pl. személyi juttatások megtakarítása egy létszámcsökkenéssel járó intézkedés esetén
- Gyakoriság: az adott tétel évente hányszor teljesül, pl. 12 (havi ütemezésben, évkezdettől)
- Mennyiség: a költségvetési hatás összege alkalmanként, pl. 2000000000 (2 Mrd Ft/hó)
- Érték folyó áron: származtatott adat; a gyakoriság és a mennyiség szorzata, pl. $E13 = +C13 * D13$

- Időpont: a költségvetési hatás teljesülésének időpontja, pénzforgalmi szemléletben, pl. 2012. 2. – 2013. 2. hó

26. Táblázat: Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben

	A	B	C	D	E	F
46	Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben					
47	Az éves költségvetés már számolt az intézkedés egyenlegnövelő hatásával?					
48	Az éves költségvetésben szereplő összeg					
49						

Fel kell tüntetni, hogy az intézkedés egyenlegnövelő hatása szerepel-e már az elfogadott költségvetésben, és ha igen, milyen összeggel.

Definíciók:

Sorok:

- Az éves költségvetés már számolt az intézkedés egyenlegnövelő hatásával? A lehetséges válasz: Igen / Nem
- Az éves költségvetésben szereplő összeg: az elfogadott költségvetésben szereplő, kifejezetten ehhez az intézkedéshez kapcsolódó előirányzat

Oszlopok:

- Egyesített E és F oszlop, 47. sor: Igen / Nem
- Érték folyó áron (E oszlop, 48. sor): input adat helye

27. Táblázat: Az intézkedés elmaradásának hatásai

	A	B	C	D	E	F
50	Az intézkedés elmaradásának hatásai					
51						
52	Becsült költség cselekvés/beavatkozás hiánya esetén					
53						

A hatásvizsgálat nélkülözhetetlen része annak kiszámítása, hogy milyen hatások érnék a költségvetést, ha *nem kerülne sor az intézkedésre*. Ez az ún. alapváltozat („no policy change”), amelyhez viszonyítva értelmezhető a tervezett intézkedés becsült hatása. Míg a teljes költségvetési hatásvizsgálat során részletesen számszerűsíteni kell az alapváltozat esetén várható hatásokat, addig a hatásvizsgálati lapon elég egy rövid összefoglalót adni az intézkedés elmaradásának hatásairól.

A becsült hatást a hatásvizsgálati lapon csak egyetlen összegben kell feltüntetni, de a háttérszámításokat részletesen be kell mutatni a kiegészítő lapon:

- a szabályozás elmaradása esetén jelentkező költségvetési hatások becslése költségvetési soronként és összesen a releváns időhorizonton

- a becsléshez felhasznált módszerek ismertetése
- a várható hatások kiszámítása
 - a hatálybalépés évében („aktuális év” – figyelembe véve az esetleges évközi hatálybalépés módosító hatását /törtévi hatás/) és az azt követő legalább három évben
 - a becslések valószínűségének kiszámítása, a döntési kockázat előrejelzése a döntéshozó tájékoztatása céljából

28. Táblázat: Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók

	A	B	C	D	E	F
54	Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók					
55	Felvázolásra kerültek-e egyéb opciók az intézkedés megvalósításával kapcsolatban?					
56	Amennyiben nem, miért nem? (max. 8 mondat)					
57	Felvázolt opciók		1. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)		
58				Miért került elvételre (max. 8 mondat)		
59				Becsült egyenleg		
60			2. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)		
61				Miért került elvételre (max. 8 mondat)		
62				Becsült egyenleg		
63			3. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)		
64				Miért került elvételre (max. 8 mondat)		
65				Becsült egyenleg		

A szabályozás előkészítőjének általában van bizonyos mozgástere, hogy adott célt különféle módon érjen el, pl. más időbeli lefutással, az érintettek körének szűkebb-tágabb meghatározásával, az eredményt illetően bizonyos fokú kompromisszumokkal. A teljes hatásvizsgálat során célszerű alaposan megfontolni a lehetséges megoldások közötti választás előkészítését. A költségvetési hatásvizsgálati lapon elegendő egy rövid összefoglalást adni a felvázolt opciókról.

Az egyenlegre gyakorolt hatásbecslést a hatásvizsgálati lapon csak egyetlen összegben kell feltüntetni, de a háttérszámításokat részletesen be kell mutatni a kiegészítő lapon:

- a különböző alternatívák esetén jelentkező költségvetési hatások becslése költségvetési soronként és összesen a releváns időhorizonton
- a becsléshez felhasznált módszerek ismertetése
- a várható hatások kiszámítása
 - a hatálybalépés évében („aktuális év” – figyelembe véve az esetleges évközi hatálybalépés módosító hatását /törtévi hatás/) és az azt követő legalább három évben
 - a becslések valószínűségének kiszámítása, a döntési kockázat előrejelzése a döntéshozó tájékoztatása céljából

1.2.6. A hatásvizsgálati eredmények nyilvánossága

A szabályozás előkészítője tájékoztatja a Kormányt a hatásvizsgálat eredményeiről (2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról¹¹)

A kitöltött Hv lap a szabályozás tervezetének mellékletét képezi az egyeztetés kezdetétől (Rendelet, 7. § (2))

4. A hatásvizsgálat szervezése

7. § (1) A hatásvizsgálati lap kitöltéséért a szabályozás előkészítője a felelős.

(2) A kitöltött hatásvizsgálati lap a kormány-előterjesztés és a miniszteri rendeletek tervezetének mellékletét képezi az egyeztetési folyamat kezdetétől.

(3) Amennyiben az egyeztetési folyamat során a szabályozás tartalmának módosítására kerül sor a várható hatások felmérése és a hatásvizsgálat új eredményeinek hatásvizsgálati lapon történő rögzítése ismételten szükséges.

Az előzetes hatásvizsgálati összefoglaló közzétételre kerül (2010. évi CXXXI. törvény¹² a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről)

7. Általános egyeztetés

8. § (1) Társadalmi egyeztetés keretében általános egyeztetés tartása minden esetben kötelező.

(2) Az 5. §-ban meghatározottak alapján közzé kell tenni a honlapon a társadalmi egyeztetésre bocsátott tervezetet, koncepciót.

(3) A tervezettel együtt közzé kell tenni a jogalkotásról szóló törvényben meghatározott előzetes hatásvizsgálat összefoglalóját.

¹¹ http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=131186.723104

¹² http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=131196.723106

1.3. Példa: a közsféra dolgozóinak kereset-kiegészítése

1.3.1. Példa: teljes költségvetési hatásvizsgálat

A teljes költségvetési hatásvizsgálat lefolytatását (alapfeltevéseit, lépéseit) egy példán keresztül mutatjuk be.

Megoldandó feladat:

A 13. havi juttatás megszüntetésének következtében fellépő kereset-csökkenés mérséklése, egyszeri (esetleg több ütemben adott) juttatás (kereset-kiegészítés) nyújtásával. A szükséges forrást a munkáltatók költségvetési támogatásként a céltartalék terhére kapják meg.

Peremfeltételek:

Egyrészről: a 13. havi juttatás megszüntetés miatti elégedetlenség csökkentése érdekében:

- minél szélesebb körben adott
- minél nagyobb összegű juttatás adása kívánatos.

Másrészről: költségvetési korlát van, amely felülről behatárolja az összességében adható juttatást. Ennek nagysága a hatásvizsgálat megkezdésekor még nem ismert, de nagyságrendileg 50-100 milliárd forint között van.

A költségvetési hatásvizsgálat menete

1. A költségvetési hatásvizsgálat előkészítése

a) Felelősök kijelölése, csapat összeállítása:

Felelős szervezeti egységként a Központi Költségvetési Fejezetek Főosztálya (KKFF) került kijelölésre, tekintettel arra, hogy itt történik a céltartalék kezelése, nyilvántartása, így ez a terület látja el a céltartalék terhére adandó támogatásokról szóló jogszabályok és kormányhatározatok előkészítésének feladatát is.

A közsféra jogviszonyaival, a munkavállalói érdekképviselletekkel kapcsolatos ismeretei alapján a munkaügyi szakterület (MFO), míg a közsféra kereseti viszonyainak ismerőjeként – a közsféra túlnyomó többségének bérszámfejtését végző – Magyar Államkincstár (MÁK) vált a hatásvizsgálatot végző csapat részévé.

A feladat részletes meghatározására, a munkamegosztás kialakítására és a munkaterv egyeztetésére összehívott nyitó értekezlet eredményeként megszületik a b) és c) pontok szerinti tartalom.

b) Feladat részletes megfogalmazása:

A 13. havi juttatás megszüntetésének következtében fellépő kereset-csökkenés mérséklésére adandó juttatás mértékére és érintettei körére kidolgozásra kell, hogy kerüljön a különböző lehetőségeket és azok költségvetési hatását bemutató döntés-előkészítő anyag.

Az összes kifizetett juttatásra vonatkozó költségvetési korlát keretei között maradva 10 milliárd forintos lépésenként kerüljön kidolgozásra, hogy adott (10 ezer forintos lépéseként vizsgált) egyszeri juttatás mekkora közsférában foglalkoztatott létszámnak adható.

Megjegyzés:

A feladat természetesen megfogalmazható lett volna abban a megközelítésben is, hogy adott (pl. 50 ezer fős lépésekben vizsgált) foglalkoztatotti létszámnak nyújtott (pl. 10 ezer forintos lépéseként vizsgált) egyszeri juttatás adása mekkora költségvetési kiadást jelent. Figyelembe véve azonban, hogy a fő döntési pont (azaz a meghatározó korlátozó tényező) nem az érintett létszám (hány embernek adjak?) és nem is az egy főre jutó összeg, hanem a teljes költségvetési kiadás összege, gyakorlati szempontból ehhez az adathoz érdemes a lehetőségek elágazásait kötni.

c) Munkamegosztás, munkaterv kialakítása:

Az **alapadatok** (elsősorban az egyes kereseti szintekhez tartozó létszámadatok) biztosítása, az egyes közszolgálati jogviszonyokkal kapcsolatban felmerülő kérdések tisztázása a munkaügyi szakterület feladata.

A **számításokat** a KKFF és a MÁK szakértői párhuzamosan végzik, az eredményeket egyeztetik, az esetleges eltérések okait (számítási hiba / számítási elvi hiba / eltérés az alapfeltevésekben) elemzik és egyetértésre jutnak.

Megjegyzés:

A számítási hiba az egyszerű „elütést”, vagy excelben gyakran egy rosszul megadott cellát jelent.

Számítási elvi hiba egy konkrét, a feladattól függetlenül létező paraméter (pl. járulék-mértéke) helytelen figyelembe vételéből adódik. (A munkavállalókat terhelő járulékok mértéke 0,5%-kal emelkedett 2011. január 1-jétől. Ha tehát az idei évre a 2010. évi járulékkal számolnánk, az elvi hibát jelent.)

Az alapfeltevésekben jelentkező eltérés (tehát nem feltétlenül hiba!) annak következtében alakul ki, hogy adott kérdésről (pl. háromgyermekes munkavállalók száma, arányuk a közszférában foglalkoztatottak között) egyes szakértől elemzők eltérően vélekednek, így a számítások során más adatot vesznek figyelembe.

A számítási elvi hiba okozta eltérés esetében tehát valamely félnek egyértelműen igaza van, míg az alapfeltevésekben jelentkező eltérés esetén a szakértők egymás közti vitájáról van szó, adott esetben mindkét végeredmény igazolható lehet. (Ezért is kiemelten fontos az alapfeltevések és azok forrásának mindenkor pontos feltüntetése.)

A **döntés-előkészítő anyagot** a KKFF készíti el, a közreműködők véleményezik, szükség szerint kiegészítik.

A feladat végrehajtására 5 munkanap áll rendelkezésre. A határidő tartása érdekében az résztvevők az alábbi **ütemtervben** állapodtak meg:

Feladat:	Határidő:	Felelős:	Közreműködők:
1. Alapadatok összeállítása	1. munkanap vége	MFO	-
2. Számítások elvégzése	2. munkanap vége	KKFO, MÁK	MFO
3. Számítások egyeztetése, eredmények véglegesítése	3. munkanap vége	KKFO, MÁK	-
4. Döntéselőkészítő-anyag összeállítása	4. munkanap vége	KKFO	-

5.	Döntéselőkészítő-anyag egyeztetése, véglegesítése	5. munkanap vége	KKFO	MÁK, MFO
----	---	------------------	------	----------

d) Költségvetési hatások listájának összeállítása:

Figyelembe vehető költségvetési hatások:

- kiadásként jelentkezik a központi költségvetésből kifizetésre kerülő teljes összeg (tartalmazza a munkavállalónak kifizetett bruttó kereset-kiegészítést, valamint a munkaadókat terhelő járulékokat is, hiszen a költségvetési intézményeknek ez utóbbit is be kell fizetniük az adott nyugdíj- és egészségpénztáraknak),
- bevételként jelentkezik:
 - o a munkaadókat terhelő járulékok
 - o a munkavállalók által fizetett járulékok
 - o a munkavállalók által fizetett személyi jövedelem-adó
 - o munkavállalók nettó jövedelméből közvetetten (a fogyasztáshoz kapcsolódóan) fizetett általános forgalmi adó és jövedéki adó

Jelen számításunk során, a döntés-előkészítésnek ebben a szakaszában csak a kiadási oldalt vizsgáljuk, mert forrásként ennek rendelkezésre kell állnia. Ezt az összeget ugyanis az intézményeknek (végső soron pedig a központi költségvetés céltartalékának) ki kell fizetnie. Azaz nem elegendő, ha központi költségvetésben csak a – fenti kiadás és bevétel különbözeteként számítható – „nettó” összeg áll rendelkezésre a kereset-kiegészítés fedezeteként.

Természetesen a konkrét változat kiválasztását követően, az előterjesztés elkészítésekor, a hatásvizsgálati lap kitöltése során a bevételi oldal is elemzésre kerül.

2. A költségvetési hatások számszerűsítése

a) Szükséges input adatok körének meghatározása:

- o adott kereseti szintekhez tartozó foglalkoztatottak száma,
- o munkáltatókat terhelő járulékok mértéke.

Előrejelzésekre, kitekintést tartalmazó adatokra – a rövid időtávra tekintettel – nincs szükség.

Adatforrások:

- o adott kereseti szintekhez tartozó foglalkoztatottak száma: MFO adatok
- o munkáltatókat terhelő járulékok mértéke: a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény 18. §-a

b) Számítások elvégzése

A kereset-kiegészítés egy főre adott összege és az összességében szükséges forrás között nincs lineáris összefüggés, mert nem egyenletesen oszlik el az egyes kereseti szinteken a közszférában foglalkoztatottak létszáma. Ezért diszkrét kereseti szintekhez tartozó létszámadatokkal dolgozunk.

Két változót kell kezelnünk:

az egy főnek adott kereset-kiegészítés nagysága (x ezer Ft)
az a kereseti szint, amelyig ez a juttatás megadásra kerül (y ezer Ft alatti havi bruttó keresettel rendelkezők).

Első lépés:

Meghatározzuk az adott kereseti szintekhez tartozó létszám esetében szükséges bruttó forrást: az adott kereseti szinten lévők létszáma szorozva az egy főnek adandó kereset-kiegészítés összegével. Figyelembe véve, hogy a költségvetési korlát még nem ismert a szükséges forrás nagyságát 50 és 120 ezer forint között, 10 ezer forintos lépésekben számoljuk ki. (Lásd: 3. melléklet, 1. táblázat)

Például: 210-230 ezer Ft/ hó rendszeres személyi juttatással 42 830 fő rendelkezik, tehát ha mindegyikük részesül bruttó 50 ezer Ft egyszeri kereset-kiegészítésben, akkor 2,1 milliárd Ft kifizetésére kerül sor. (60, 70, 80, 90, 100 ezer Ft esetén rendre: 2,6, 3,0, 3,4, 3,9, 4,3, 4,7, 5,1 milliárd forintra van szükség.)

Második lépés:

Az 1. lépésben meghatározott forrásigény azonban csak a bruttó kifizetésekre nyújt fedezetet: a munkavállalónak adott bruttó (személyi jövedelemadót és a munkavállaló járulékait tartalmazó) illetményre/bérre. Figyelembe kell vennünk, hogy a kifizetés után a munkáltatónak is van 27%-os járulék-fizetési kötelezettsége, amely szintén támogatási igényként jelentkezik.

A fent megkapott forrás igényt tehát megnöveljük a munkáltatókat terhelő járulékokkal: bruttó forrás-igény * 1,27 (Lásd: 3. melléklet, 2. táblázat).

Harmadik lépés:

A 2. lépésben a munkáltatókat terhelő járulékokkal növelt forrás-igényt ismertük meg adott kereseti szintek esetén, a teljes forrás-igény meghatározásához azonban arra van szükség, hogy az adott kereseti szintet elérők és az adott kereseti szint alatt lévők összesített forrás szükségletét tudjuk, tehát meg kell határoznunk a halmozott forrás igényt. Kereseti szintenként összeadjuk az adott kereseti szint és minden „alatta lévő” kereseti szint munkáltatókat terhelő járulékokkal növelt forrás-igényét összeadjuk, halmozzuk (Lásd: 3. melléklet, 3. táblázat).

Negyedik lépés:

A 3. lépésben ezer forintban meghatározott forrásigényt milliárd forintban is megadjuk. Ez a lépés új információt nem nyújt, de az áttekinthetőséget növeli, a költségvetési korlát ugyanis milliárd forintos nagyságrendben kerül (majd) meghatározásra. (Lásd: 3. melléklet, 4. táblázat.)

Ötödik lépés:

A rendelkezésre álló keret-összeg adott szintjeit (rendre: 50, 60, 70, 80, 90 és 100 milliárd forint) feltételezve 10 ezer forintos lépésekben meghatározzuk, hogy 50 és 100 ezer forint közötti kereset-kiegészítés esetén az adott keret-összeg milyen kereseti szintig teszi lehetővé a juttatás kifizetését. A következő – döntés-előkészítő – lépés előkészítése érdekében egyúttal hozzárendeljük a kereseti szintekhez az érintett létszámot is. (Lásd: 3. melléklet, 5. táblázat.)

Látható, hogy például 60 milliárd forint rendelkezésre állása esetén a 60 ezer forintos kereset-kiegészítést a teljes foglalkoztatotti kör részére biztosítani lehet. Azonban 70 ezer forintos kereset-kiegészítés esetén már csak a 450 ezer forint alatt keresők, míg 80, 90, 100, 110 és 120 ezer forint esetében egyre szűkebb kör, rendre a 290, 250, 210, 195, 185 ezer forintos kereset alattiak részesedhetnek belőle.

29. Táblázat: A 60 milliárd forintos keretösszeg kifizetési lehetőségei

Rendelkezésre álló keretösszeg (milliárd Ft)	Egyszeri juttatás összege (ezer Ft)	Érintett létszám (fő)	Havi bruttó kereseti szint (Ft)
60	50	689 999	600 000
	60	689 999	600 000
	70	663 524	450 000
	80	575 919	290 000
	90	530 420	250 000
	100	453 914	210 000
	110	401 476	195 000
	120	373 229	185 000

Megállapítható tehát, hogy a költségvetési korlát meghatározása (meghúzása) esetén még mindig van mozgástér annak eldöntésében, hogy az adott forrás hogyan kerüljön felosztásra (több embernek adjunk-e kevesebbet, vagy egy szűkebb körnek (itt: alacsonyabb keresetűeknek) többet.

3. A költségvetési hatásvizsgálati jelentés elkészítése

A jelentésnek (vagyis a döntéshozó számára készítendő összefoglalásnak) megfelelően részletezettnek, de áttekinthetőnek (pl. táblázatos formában bemutatottnak) kell lennie.

Jelen esetben a döntéshozók részére fel kell kínálnunk az egyes keretösszegekhez tartozó elosztási lehetőségeket, valamint meg kell világítanunk a figyelembe veendő tényezőket.

Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a 13. havi juttatás megszüntetése mindenkit érintett, az ennek következtében fellépő elégedetlenség miatt a kereset-kiegészítést minél szélesebb körre javasolt kiterjeszteni. Ezzel szemben hat, hogy túlságosan alacsony összegű kereset-kiegészítést nyújtani hiteltelenné és nehezen kommunikálhatóvá teszi a juttatás kifizetését.

Javasolható tehát, hogy a költségvetési korlát meghúzását követően az adott forrás csak bizonyos kereseti szinteken kerüljön felosztásra.

1.3.2. Példa: a hatásvizsgálati lap kitöltése

A költségvetési hatásvizsgálatot követően tehát az összeállított hatásvizsgálati jelentés tartalmazta a döntéshozók (jelen esetben a kormányzati oldal és a szakszervezeti oldal) számára a döntéshozatalhoz szükséges információkat.

A költségvetési keret megállapításáról (amely jelen esetben a felső határ meghúzását jelentette) a kormányzati oldal döntött: ezt 80 milliárd forintban állapította meg.

Az összeg elosztásáról szóló döntés az érdekképviselői szervekkel történő egyeztetésen született meg. Itt dőlt el, hogy egy fő részére milyen összegű kereset-kiegészítést kell biztosítani (ezzel természetesen azt is megállapították, hogy milyen kereseti szintig, hány fő részére kerüljön kifizetésre kereset-kiegészítés, hiszen adott költségvetési kereten belül maradvány ezek már nem függetlenül változtatható tényezők).

Az Egységes Közzolgálati Sztrájkbizottság és a kormány képviselői abban egyeztek meg, hogy 340 ezer forintos havi bruttó illetményhatárig, teljes munkaidős foglalkoztatás esetén a kereset-kiegészítés éves mértéke bruttó 98 ezer forint, melynek kifizetése két egyenlő részletben, a 2010. január és március hónapra járó illetményekkel együtt kerül sor. (Részmunkaidő esetén a kereset-kiegészítés a munkaidő arányában járt.) A kifizetés fedezetét a központi költségvetés biztosítja. A megállapodás szerint a Kormány a kereset-kiegészítés részletes szabályairól szóló kormányrendeletet még 2009-ben kihirdeti.

Fentieknek megfelelően az előterjesztés elkészítésére és a hatásvizsgálati lap kitöltésére már a konkrét feltételek (340 ezer forintos illetményhatárig fizetendő, bruttó 98 ezer forint) ismeretében kerül sor.

30. Táblázat: A kereset-kiegészítés egyenlegrontó hatása

	A	B	C	D	E	F
1	Költségvetési hatások részletező					
2	Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása					
3			minimum	maximum	érték folyó áron	jelenérték (PV0)
4	A vizsgált időszakban				81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft
5		Az aktuális évben	76 000 000 000 Ft	86 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft
6		azonnali	0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
7		későbbi	76 000 000 000 Ft	86 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft
8		További kettő évben	0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
9		2012	0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
10		2013	0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft

A költségvetési hatásokat részletező lap jelen részében az „egyenlegrontó tételek”, azaz a kiadások évek szerinti bevitelére van lehetőségünk.

A kiadások feltüntetésekor az adatlap lehetőséget biztosít minimum és maximum összeg használatára is, a további számítások során azonban ezek átlagát veszi figyelembe. A minimum és maximum megadásának akkor van szerepe, ha a kiadás nagyságának bizonytalanságát (tulajdonképpen „pontatlanságát”) szeretnénk érzékeltetni, hangsúlyozni. Minél nagyobb az eltérés a minimum és a maximum értéke között annál nagyobb bizonytalansággal számoltunk. Esetünkben a bizonytalanság a 340 ezer forintos illetmény alatt keresők létszáma meghatározásának, a részmunkaidősök, a ki- és belépők, a tartósan távollévők számának pontatlanságából ered. Ennek megfelelően mintegy 4-5 milliárd forintos bizonytalanságot alapul véve, minimum 76 milliárd, maximum 86 milliárd forintos kiadást veszünk figyelembe, ebből adódóan a továbbiakban 81 milliárd forintos kiadással számolunk.

Az aktuális év meghatározása: vegyük figyelembe, hogy bár az előterjesztés 2009. decemberében készül, azonban csak 2010-ben lép hatályba, kifizetésre is csak a következő évben kerül sor, ezért „aktuális évnek” 2010-t tekintjük.

Megjegyzés:

A kiadás összegét az aktuális évnek nem az „azonnali”, hanem a „későbbi” kiadásai között szerepeltettük. Jelen esetben ennek nincs jelentősége, választásunk nem befolyásolja a további számításokat, a későbbiként történő feltüntetés mégis utal arra, hogy a decemberi rendelet január-márciusi hatásáról van szó.

31. Táblázat: A főbb egyenlegrontó tételek listája (kölségvetési megközelítés)

	A	B	C	D	E	F
11	A főbb egyenlegrontó tételek listája					
12		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
13	1.	személyi juttatás	2	31 889 763 780 Ft	63 779 527 559 Ft	2010. febr., ápr.
14	2.	munkaadókat terhelő jár.	2	8 610 236 220 Ft	17 220 472 441 Ft	2010. febr., ápr.
15	3.				0 Ft	
16	n.				0 Ft	
17	Egyéb megjegyzések		A teljes kiadásból a központi költségvetési szerveknél mintegy 28 milliárd, az önkormányzatoknál 53 milliárd forint jelentkezik.			

A költségvetési hatásokat részletező tábla soron következő része a kiadási (egyenlegrontó) tételeket mutatja be. Ez gyakorlatilag a fenti részben egy összegben megjelölt kiadás megbontását jelenti.

Az egyenlegrontó tételek bemutatása során alapvetően három megközelítést alkalmazhatunk:

- a) költségvetési megközelítés: az egyenlegrontó tételeket ebben az esetben a költségvetés szerkezeti rendje szerint, kiemelt előirányzatokra bontva (esetleg ezen belül is tovább részletezve) mutatjuk be,
- b) feladat-központú megközelítés: a kiadási tételeket aszerint részletezzük, hogy mely részfeladat finanszírozását fedezik,
- c) érintetti kör szerinti megközelítés: a részletezés alapját az jelenti, hogy a gazdaság mely szereplőjéhez kerül a kifizetett összeg.

Fenti lehetőségek között az előterjesztést készítő annak alapján dönt, hogy melyik bemutatás lesz az informatívabb, melyik mutathat többet a döntéshozóknak.

Példánkban – a költségvetési megközelítést alkalmazva – a teljes 81 milliárd forintos kiadást a kiemelt előirányzatok szerinti két részre, a személyi juttatásokat jelentő kiadásokra és a munkáltatói járulékok kiadásaira bontottuk meg.

Megjegyzés:

A kiemelt előirányzatok szintje jelenik meg a mindenkori költségvetési törvényben, melyek közül a legfontosabbak, leggyakrabban előfordulók:

- a működési költségvetés előirányzat csoporton belül:
 - o személyi juttatások
 - o munkaadókat terhelő járulékok
 - o dologi kiadások

- egyéb működési célú kiadások
- a felhalmozási költségvetés előirányzat csoporton belül:
 - intézményi beruházási kiadások
 - felújítás
 - egyéb intézményi felhalmozási kiadások.

Elképzelhető lenne a munkaadókat terhelő járulékokat több soron, tovább részletezve is bemutatni, ez azonban – mivel a 27%-os társadalombiztosítási járulékon belüli megosztás adott (24% nyugdíj-biztosítási járulék, 3% egészségbiztosítási - és munkaerő-piaci járulék) nem jelenteni többlet információt, ezért szükségtelen.

A kereset-kiegészítés kifizetése intézménytípustól függetlenül azonos feladatot jelent, így a b) megközelítés példánkban nem javasolható.

Megfontolható lenne azonban a c) pont szerinti bontás, ekkor táblázatunk az alábbiak szerint tölthetnének ki:

32. Táblázat: A főbb egyenlegrontó tételek listája (érintettek szerinti megközelítés)

	A	B	C	D	E	F
11	A főbb egyenlegrontó tételek listája					
12		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
13	1.	központi költségvetési szervek	2	14 000 000 000 Ft	28 000 000 000 Ft	2010. febr., ápr.
14	2.	önkormányzati költségvetési szervek	2	26 500 000 000 Ft	53 000 000 000 Ft	2010. febr., ápr.
15	3.				0 Ft	
16	n.				0 Ft	
17	Egyéb megjegyzések		A teljes kiadásból az OEP finanszírozott szervek kiadásai mintegy 10 milliárd forintot tesznek ki.			

Mindkét esetben az „Egyéb megjegyzések” rovatot használhatjuk arra, hogy további, a táblázatban szükségtelennek ítélt háttér-információt nyújtsunk.

A kereset-kiegészítés kifizetésére két ütemben kerül sor, ezért szerepel itt és a továbbiakban is a gyakoriságnál a kettes szám.

33. Táblázat: Az intézkedés egyenlegrontó tételek fedezete a költségvetésben

	A	B	C	D	E	F
18	Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben					
19	A vizsgált időszakban				81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft
20	Az aktuális évben				81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft
21	Átcsoportosítás más kiadási előirányzatról	X. fejezet, Központi költségvetés céltartaléka: 26 mrd Ft IX. fejezet, Helyi önkormányzatok: 45 mrd Ft E. Alap: 10 mrd Ft			81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft
22	Bevételi előirányzat terhére (pl. EU-támogatások)				0 Ft	0 Ft
23	Bevételnövelő intézkedés				0 Ft	0 Ft
24	Egyéb egyenlegjavító intézkedések				0 Ft	0 Ft
25	A további kettő évben				0 Ft	0 Ft
26	2012				0 Ft	0 Ft
27	2013				0 Ft	0 Ft
28	Egyéb megjegyzések		A 2010. évi költségvetésben az összeg megtervezésre került, rendelkezésre áll.			

A kiadási oldal vizsgálatát követően, „az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben” részben sor kerül a források bemutatására.

Példánkban a teljes kiadás fedezete megtervezésre került a költségvetésben, így a teljes kiadási összeget az „átcsoportosítás más kiadási előirányzatról” soron jelenítjük meg. Tekintettel arra, hogy további sorok beszúrása a (védett) képletezés módosítását is igényelné, azonban a forrásunk nem egyetlen előirányzaton szerepel, a részletezést az általunk írható (kék színekű) mezőben jelenítjük meg.

Tekintettel arra, hogy – esetenként a példában szereplőnél sokkal nagyobb adattartalmat – nem szerencsés folyó szöveggént beszúfolni egyetlen cellába, javasolható, hogy a külön fülön helyezzünk el egy részletes táblázatot. Ebben nyugodtan dolgozhatunk, később is könnyen visszakereshető lesz.

34. Táblázat: A kiadási előirányzatok részletezett megjelenítése

	A	B	C	D	E	F
1	fejezet	cím	alcím	alcím	megnevezés	fedezetként tervezett összeg
2	IX.	5			Központosított előirányzatok	45 000 000 000 Ft
3	X.	20	2	2	Céltartalékok	26 000 000 000 Ft
4	LXXII.	2	3	3	Gyógyító-megelőző ellátás	10 000 000 000 Ft

Az egyéb megjegyzések rovatban a gyors áttekinthetőséget elősegítendő összefoglalva is megjegyezzük, mintegy ráerősítünk, hogy a fedezet rendelkezésre áll.

35. Táblázat: A kereset-kiegészítés egyenlegjavító hatása

	A	B	C	D	E	F
30	Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása					
31			minimum	maximum	érték folyó áron	jelenérték (PV0)
32	A vizsgált időszakban				47 320 774 016 Ft	47 320 774 016 Ft
33	Az aktuális évben		45 749 692 913 Ft	48 891 855 118 Ft	47 320 774 016 Ft	47 320 774 016 Ft
34	azonnali		0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
35	későbbi		45 749 692 913 Ft	48 891 855 118 Ft	47 320 774 016 Ft	47 320 774 016 Ft
36	A további kettő évben		0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
37	2012		0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft
38	2013		0 Ft	0 Ft	0 Ft	0 Ft

A költségvetési hatásokat részletező tábla soron következő részében az intézkedésünk egyenlegjavító hatását kell bemutatnunk.

Adott intézkedés azonban számos közvetett és közvetlen egyenlegjavító hatással járhat, amelyek számszerűsítésére a hatásvizsgálati lap jelen táblázatában nincs elég helyünk. Javasoljuk ezért, hogy az Excel fájlba egy új munkalapon (új „fülön”) végezzük el a háttérszámításokat. A számítások alapadatait, feltételezéseinket és a forrásadatokat helyét, fellelésük módját itt is gondosan rögzítsük, hogy számításunk a későbbiekben – akár általunk, akár kollégánk által – reprodukálható legyen. (Gondoljunk arra is, hogy amennyiben az utólagos hatásvizsgálat során eltérést tapasztalunk a várt adatoktól, akkor is hasznunkra lehet, ha megállapítható, hogy melyik előzetes adat, feltételezés nem teljesült.)

Példánkban az alábbi egyenlegjavító (költségvetési bevételt hozó) hatásokkal számolunk:

- közvetlen hatások:
 - o munkáltató által fizetett járulékok
 - o munkavállaló által fizetett személyi jövedelemadó
 - o munkavállaló által fizetett járulékok
- közvetett hatások:
 - o munkavállaló által a fogyasztása után fizetett általános forgalmi adó

Számításunk eredményét az alábbi táblázat mutatja be.

36. Táblázat: A főbb egyenlegjavító tételek listája

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	1. Háttérszámítás a Költségvetés laphoz:									
2	Kv. bevétel számítás			Minimum				Maximum		Eltérés
3	Költségvetési kiadás			81 000 000 000				81 000 000 000		0
4	Személyi juttatás (bruttó)			63 779 527 559				63 779 527 559		0
5		Kulcs	Alapja			Kulcs	Alapja			
6	Közvetlen kv. bevétel			41 832 992 126				44 262 992 126		2 430 000 000
7	Munkáltató által fizetett járulék	27%	63 779 527 559	17 220 472 441		27%	63 779 527 559	17 220 472 441		0
8	Munkavállalói szja	17%	81 000 000 000	13 770 000 000		20%	81 000 000 000	16 200 000 000		2 430 000 000
9	Munkavállalói járulék	17%	63 779 527 559	10 842 519 685		17%	63 779 527 559	10 842 519 685		0
10	Személyi juttatás (nettó)			39 167 007 874				36 737 007 874		-2 430 000 000
11										
12	Közvetett kv. bevétel		Átlagos kulcs	Vásárolt fogyasztás aránya		Átlagos kulcs	Vásárolt fogyasztás aránya			0
13	Munkavállaló fogyasztása utáni áfa		20%	50%	3 916 700 787	21%	60%	4 628 862 992		712 162 205
14										0
15	Kv. bevétel összesen			45 749 692 913				48 891 855 118		3 142 162 205

Számításunk elvégzéséhez a teljes költségvetési kiadást és ennek személyi juttatást jelentő részét vesszük fel alapadatként. A reprodukálhatóság érdekében minden számításnál feltüntetjük az adott tétel számítási alapját és kulcsát. Azoknál a tételeknél, ahol a számítás bizonytalanságot hordoz magában minimum és maximum összeget is számolunk.

A **munkáltató által fizetett járulékok** számítási alapját a járulékalapot jelentő személyi juttatás adja, ennek 27%-kát (17 220 472 441 forintot) fizetnek be a munkáltatók társadalombiztosítási járulékként. Ennél a tételnél nem számítunk minimum-maximum összeget. Esetlegesen számolhatnánk itt is azzal a bizonytalansággal, amit a közsférában foglalkoztatottak nagyon kis része után fizetett koredevezmény-biztosítási járuléék jelent, ennek hatását azonban figyelmen kívül hagyjuk, mert az összes kiadás meghatározásában jelen lévő bizonytalanság mellett már elhanyagolható.

A **munkavállaló által fizetett személyi jövedelemadó** alapjánál figyelembe kell venni, a „szuperbruttót”, vagyis, hogy az összevont adóalap a jövedelem adóalap-kiegészítéssel (27 százalékkal) megnövelt összege. Tovább bonyolítja a kérdést, hogy (2010-ben vagyunk!) 5 millió forintos (adóalap-kiegészítéssel növelt) éves jövedelemig az adómérték 17%, az ezt meghaladó részre 32%. A szuperbruttót a számítási alap meghatározásánál vesszük figyelembe, azaz a személyi juttatást szorozzuk 1,27-tel, így kapjuk meg a 81 milliárd forintos összeget (amely azonban csak azért egyezik meg a teljes kiadással, mert az adóalap-kiegészítés azonos mértékű a munkáltatók által társadalombiztosítási járulékként fizetendő 27%-kal).

A munkavállaló által fizetendő személyi jövedelemadó számítása során azonban szembesülnünk kell azzal a bizonytalansággal, hogy nem tudhatjuk, hogy a kifizetendő kereset-kiegészítés hány százaléka után fognak a magasabb adósávban adózni. Itt tehát már egy minimális és egy maximális összeget számolunk. Gondolatmenetünk a következő: a felső adómérték 5 millió forintos éves határa azt jelenti, hogy a havi 328 ezer forint felett keresők esnek ebbe a kategóriába (5 000 000 Ft osztva 12-vel, hogy havi juttatást kapjunk és osztva 1,27-el, hogy az adóalap-kiegészítést nélküli bruttó illetményhez jussunk). A kereset-kiegészítés kifizetésére 340 ezer forintos bruttó havi jövedelemig kerül sor, azaz a juttatásban részesülők kis része kerülhet – havi rendszeres illetménye alapján – a felső sávba. Figyelembe vesszük még, hogy néhány, a magasabb adómérték „közelében” kereső más, nem rendszeres jövedelme miatt még elérheti ezt a sávot. Mindezek alapján tehát a minimum meghatározása során azzal a feltevéssel élünk, hogy a teljes összeg 17%-kal adózik, a maximum számításánál pedig 20%-os átlagos adókulccsal számolunk.

A **munkavállaló által fizetett járulékok** számításának alapja ismét a személyi juttatás, mértéke (2010-ben!) 17%, ebben az esetben bizonytalansággal nem számolunk.

Közvetett hatásként jelentkezik, hogy a munkavállalók a megkapott kereset-kiegészítés egy részét olyan fogyasztásra költik, amely után **forgalmi adót, jövedéki adót** fizetnek. Ennek megközelítő számítása során szükségünk lenne az átlagos adókulcs és a vásárolt fogyasztás arányának ismeretére. A kulcsot a minimum számítása során 20%-ra, a maximum meghatározásakor 21%-ra becsültük. Még nagyobb bizonytalanságot hordoz magában a fogyasztási arány meghatározása. A minimális hatásnál azzal a feltevéssel élünk, hogy a megkapott kereset-kiegészítés mintegy 50%-át költik el fogyasztásra, míg a másik 50% úgy kerül felhasználásra, hogy abból adóbevétel nem keletkezik (pl. hiteltörlesztés, megtakarítás, külföldi elköltés). A maximális összeg számítása során a vásárolt fogyasztás arányát 60%-ra tettük. Esetlegesen figyelembe vehettük volna még akár a megtakarítások utáni kamatadó bevételeket is, ezzel azonban már olyan mértékű bizonytalanság járna (mennyi lesz a megtakarításra fordított rész, milyen megtakarítási formát választanak), amely nincs arányban sem az összeggel, sem a munkaráfördítással.

Számításaink végeredményeként tehát minimálisan 45 749 692 913 forint, maximálisan 48 891 855 118 forint bevétellel (egyenlegjavító tétellel) számolhatunk, azaz mintegy 3,1 milliárd forint „bizonytalanságban vagyunk” a bevételeket illetően. A hatásvizsgálati lap itt is és a főlapon is a minimum és a maximum összeg átlagával számol (jelen esetben 47 320 774 016 Ft).

37. Táblázat: A főbb egyenlegjavító tételek listája

	A	B	C	D	E	F
39	A főbb egyenlegjavító tételek listája					
40		Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
41	1.	Munkaadókat terhelő járulék	2	8 610 236 220 Ft	17 220 472 441 Ft	2010. febr., ápr.
42	2.	Személyi jövedelem adó	2	7 492 500 000 Ft	14 985 000 000 Ft	2010. febr., ápr.
43	3.	Munkavállalói járulék	2	5 421 259 843 Ft	10 842 519 685 Ft	2010. febr., ápr.
44	4.	Áfa	2	2 136 390 945 Ft	4 272 781 890 Ft	2010. febr., ápr.
45	n.				0 Ft	

A költségvetési hatásokat részletező tábla "főbb egyenlegjavító tételek listája" részét a fenti számításaink alapján töltjük ki.

38. Táblázat: A főbb egyenlegrontó tételek figyelembe vétele a költségvetésben

	A	B	C	D	E	F
46	Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben					
47	Az éves költségvetés már számolt az intézkedés egyenlegnövelő hatásával?				igen	
48	Az éves költségvetésben szereplő összeg				47 320 774 016 Ft	47 320 774 016 Ft
49						

A soron következő részben arról kell számot adni, hogy az előbbieken kiszámolt egyenlegjavító hatást a költségvetés tervezése során már figyelembe vételre került-e. Példánkban a költségvetés adó- és járulékbévetel sorai már tartalmazzák a várható bevételeket is, ezért az éves költségvetésben szereplő összegként a teljes egyenlegjavító hatást megjelenítjük. (Példánkban technikai okból – azért, hogy a hatásvizsgálati lapunk főoldala ne mutasson negatív vagy pozitív költségvetési hatást – az egyenlegjavító tételek teljes és pontos összegét tüntetjük fel, mint figyelembe vett összeget.)

Látható tehát, hogy jelen esetben az adott év költségvetésének tervezése során az intézkedés költségvetési hatása mind az egyenlegrontó (kiadási) oldalon, mind az egyenlegjavító (bevételi) oldalon már figyelembe vételre került. Ennek megfelelően tehát a példánk szerinti intézkedés a költségvetési egyenlegre nem gyakorol hatást.

Abban az esetben azonban, ha a kereset-kiegészítés kifizetéséről csak az adott évi költségvetés elfogadását követően született volna meg a döntés, azaz az egyenlegrontó és -javító hatások nem szereplnének a költségvetésben, akkor az intézkedés a költségvetés egyenlegét negatívan befolyásolná. Következő táblázatunk ezt az elméleti lehetőséget mutatja be.

39. Táblázat: Az évközi intézkedés költségvetésre gyakorolt hatása

	A	B	C	D
1	2. Háttérszámítás az intézkedés költségvetésre gyakorolt hatásáról			
2		az intézkedés hatása	költségvetésben tervezett fedezet	költségvetésre gyakorolt hatás
3	<i>Költségvetési kiadások</i>			
4	Személyi kiadások	-63,8	0,0	-63,8
5	Munkaadókat terhelő járulékok	-17,2	0,0	-17,2
6		Kiadás változása összesen		-81,0
7	<i>Költségvetési bevételek</i>			
8	Munkáltató által fizetett járulék	17,2	0,0	17,2
9	Munkavállalói szja	13,8	0,0	15,0
10	Munkavállalói járulék	10,8	0,0	10,8
11	Munkavállaló fogyasztása utáni áfa	4,3	0,0	4,3
12		Bevétel változása összesen		47,3
13		Teljes költségvetési hatás		-33,7

Ebben az esetben tehát mind a 81 milliárd forint jelentkezne kiadásként, amelyet részben ellensúlyozna egyes bevételek nem tervezett növekedése. A teljes (nettó) költségvetési hatás tehát csak 33,7 milliárd forint lenne.

A hatásvizsgálati lap Főlapja a „Költségvetési hatások részletező” lapról összegyűjti az egyenlegrontó és -javító tételeket, illetve azt, hogy az egyenlegrontó kiadások fedezete meg van-e a költségvetésben, és az egyenlegjavító tételek (részben vagy egészben) figyelembe vételre kerültek-e a költségvetés tervezésekor. Az egyenlegrontó és -javító tételek egyenlegeként megjelenik a teljes költségvetési hatás. Így a Főlapon példánk esetében is megjelenik a fenti teljes költségvetési hatásként jelentkező 33,7 milliárd forint kiadás.

40. Táblázat: A költségvetési hatások megjelenítése a főlapon

III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS			
1. Költségvetési hatások			
	A vizsgált időszakban	Az aktuális évben	A további két évben
Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása	81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft	0 Ft
Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben	81 000 000 000 Ft	81 000 000 000 Ft	0 Ft
Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása	47 320 774 016 Ft	47 320 774 016 Ft	0 Ft
Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben	47 320 774 016 Ft	47 320 774 016 Ft	0 Ft
Teljes hatás	-33 679 225 984 Ft	-33 679 225 984 Ft	0 Ft
Teljes hatás az elfogadott költségvetéshez képest	0 Ft	0 Ft	0 Ft

Példánkban azonban a teljes hatás a költségvetéshez képest 0 Ft, hiszen az elfogadott költségvetés, mind az egyenlegrontó, mind az egyenlegjavító tételeket tartalmazta.

41. Táblázat: Az intézkedés elmaradásának hatásai

	A	B	C	D	E	F
50	Az intézkedés elmaradásának hatásai					
51	Nem teljesülnek a kormány képviselője és az Egységes Közszolgálat Sztrájkbizottságba tömörült szakszervezetek többségével 2009. október 15-én aláírt megállapodásban foglaltak, miszerint a közszolgálatban dolgozók 2010-ben is kereset-kiegészítésben részesülnek. Ebben az esetben a Sztrájkbizottság nem oszlik fel, a közszolgálati érdekegyeztetésbe vetett bizalom megrendül. A foglalkoztatottak esetleges sztrájkja kiszámíthatatlan nagyságú kárt okozhat (közszolgáltatások leállása, kihatása a gazdaság alakulására, elmaradt bevételek, egyéb veszteségek).					
52	Becsült költség cselekvés/beavatkozás hiánya esetén				100 000 000 000 Ft	
53						

Az intézkedés elmaradásának következményeit bemutató részben a következmények megfogalmazása és számszerűsítése a követelmény. Példánkban az intézkedés elmaradása a

megkötött megállapodás be nem tartását jelentené, ennek súlyosabb következményeit foglaltuk tehát itt össze.

Mindezek számszerűsítése igen nagy bizonytalansággal terhelt, gyakorlatilag lehetetlen feladat, így a megjelenített összeg legfeljebb nagyságrendileg pontos, inkább a probléma súlyát érzékeltető szerepe van.

42. Táblázat: Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók

	A	B	C	D	E	F
54	Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók					
55	Felvázolásra kerültek-e egyéb opciók az intézkedés megvalósításával kapcsolatban?					igen
56	Amennyiben nem, miért nem? (max. 8 mondat)					
57	Felvázolt opciók:	1. számú opció tartalma, költségei	A kereset-kiegészítés összege 120 ezer Ft/ő legyen, amelyet a rendelkezésre álló keretösszeg által determinált havi illetményhatárig fizetnek ki.			
58			Ilyen összegű kereset-kiegészítés esetén a keretösszeg csak 250 ezer Ft/hónap bruttó illetményesig tenné lehetővé a jutalom nyújtását, így mintegy 170 ezer Ft nem részesülhetne a 13. havi jutalom megszüntetését részben ellentételező kereset-kiegészítésben.			
A			Becsült egyenleg	A teljes forrásigény változása, csak az elosztás változott volna meg, az egyenleg 0 Ft		
60		2. számú opció tartalma, költségei	A kereset-kiegészítés összege 50 ezer Ft/ő legyen, amelyben minden közszférában foglalkoztatott részesül.			
61			Ilyen alacsony összegű kereset-kiegészítést nyújtani hiteltelenné és nehezen kommunikálhatóvá teszi a jutalom kifizetését, amely így a felszabaduló forrás ellenére sem indokolt.			
62			Becsült egyenleg	+37 milliárd Ft		
63		3. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)			
64			Miért került elvetésre (max. 8 mondat)			
65			Becsült egyenleg	0 Ft		

A költségvetési hatásokat részletező tábla utolsó, "Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók" része az elvetett javaslatok bemutatására nyújt lehetőséget. Gyakorlati szempontból hasznos, ha itt indoklással együtt bemutatjuk a megvitatott és elvetett opciókat, elkerülve ezáltal a „miért nem csináljuk inkább azt, hogy ...” típusú felvetéseket.

A jelen táblázatban bemutatott opciók a példa kedvéért kerültek feltüntetésre, valójában ezek az előterjesztés készítésének időpontjában már nem játszhattak szerepet, hiszen az Egységes Közszolgálati Sztrájkbizottság és a kormány képviselői között megszületett megállapodás ekkorra már rögzítette az egy főre jutó kifizetés mértékét. Választhattuk volna azt a megoldást is, hogy nem jelenítünk meg további opciókat, ennek okaként a megkötött megállapodást megjelölve.

Összefoglalva:

Már ezen az egyszerű példán is láthattuk, hogy sok ponton a kitöltő szakértelme, megítélése dönt, alapvetően az alábbi két területen:

- **melyek a figyelembe vett és elhanyagolt tényezők a számítások során** (például számoltunk a szolgáltatásvásárlás következtében befolyó forgalmi- és jövedéki adó bevétellel, de nem számoltunk a kordedvezmény biztosítási járulék kiadásával,
- **milyen feltételezésekkel él a számítások során**, azokban az esetekben, amikor
 - o a szükséges adat nem áll rendelkezésre a hatásvizsgálat időpontjában (például a kereset-kiegészítésben részesülő foglalkoztatottak hány százaléka fog a felső adósávba kerülni),

- az adat eleve csak becsülhető, bizonytalanságot hordozó (például a kereset-kiegészítés hány százalékát fogják szolgáltatásvásárlásra költeni – ez az adat soha nem fog rendelkezésre állni, még elvi lehetőség sincs annak eldöntésére, hogy az érintett két hónap jövedeleméből szolgáltatásvásárlásra fordított összeg mely forintjai származtak a kereset-kiegészítésből és melyek a rendszeres jövedelemből).

Mindezeket a döntéseket a hatásvizsgálat során kell meghozni. Annak eldöntése során, hogy melyek az elhanyagolható tényezők segíthet a teljes hatás nagyságrendjének figyelembe vétele (százmilliárdos nagyságrendben mozogva akár az egy-két milliós tétel is figyelmen kívül hagyható, míg milliós nagyságrend esetén más a százezer forintos sem). Mindig vegyük figyelembe a teljes hatásvizsgálatban rejlő bizonytalanságot, azaz ha számításunk során több millió forintos bizonytalanság van egyes kiindulási adatainkban, becsléseinkben, nem növeli a végeredmény felhasználhatóságát, ha másutt ezer forintos pontossággal számolunk.

Ellentmondani látszik ennek, hogy példánkban „végig” forintba kiszámított adatok szerepelnek. Tekintettel arra, hogy a hatásvizsgálati lap forint adatokat (és formátumot) használ minden általunk nem felülírható cellájában, az alábbi lehetőségek között választhatunk:

- végig forintban dolgozunk, vállalva, de nem elfeledve, hogy az adatok bizonytalansága ennél (sokkal) nagyobb,
- a bizonytalanságot azzal érzékeltetjük, hogy a forintban szereplő adatokat kerek számként jelenítjük meg (például: 47 320 774 016 Ft helyett 47 300 000 000 Ft használata),
- az adatlap valamennyi cellájában a cellaformátumot átállítjuk a „pénznem”-ről „szám” formátumra, ekkor azonban figyeljünk arra, hogy a nagyságrendet egyértelműen tüntessük fel, és ne maradjon más formátumú összeget tartalmazó cella.

1.3.3. melléklet: A jogviszonytörvények összefoglalása

A közzsférában számos különböző jogviszonyba tartozó foglalkoztatott dolgozik, amennyiben előterjesztésünk, hatásvizsgálatunk adott jogviszonyba tartozók illetményét/munkabéret érinti, ezzel számol, szükségünk van az adott bérrendszer ismeretére. Az alábbiakban kiindulási alapként felsorolás jelleggel megadjuk az egyes törvények számát, az illetményekre vonatkozó fő paramétereit.

- a. a **közalkalmazottak** jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.),

fizetési osztályokat (munkakör és beosztás alapján) és fokozatokat (szolgálati idő alapján) meghatározó **illetménytábla** van,

a mindenkori költségvetési törvény tartalmazza, jelenleg: a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló 2010. évi CLXIX. törvény (KvTv.) , 12. melléklet: „A közalkalmazotti fizetési osztályok első fizetési fokozata szerinti garantált illetmények havi összege forintban, valamint a fizetési fokozatokhoz tartozó legkisebb szorzószámok 2011. évben”

kivéve: felsőoktatási intézményben oktatók, tudományos kutatók, ahol a Kjt. 2. melléklete határozza meg a KvTv-ben foglalt egyetemi tanári munkakör 1. fizetési fokozatának garantált illetményére (KvTv. 12. § (3) bekezdés, jelenleg 437 300Ft) vetülő arányszámokat

- b. a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (Ktv.),

köztisztviselői illetmény alap, a mindenkori költségvetési törvényben, jelenleg: 38 650 Ft (KvTv 59. § (1) bekezdés)

- c. a kormánytisztviselők jogállásáról szóló 2010. évi LVIII. törvény (Ktjv.),

kormánytisztviselői illetmény alap, a mindenkori költségvetési törvényben, jelenleg: 38 650 Ft (KvTv 59. § (2) bekezdés)

- d. a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.),

az alapilletmény beosztási illetményből és rendfokozati illetményből áll

beosztási illetmény: a 6/A. számú mellékletben meghatározott (fizetési fokozatokhoz tartozó) szorzószámok és a mindenkori köztisztviselői illetményalap szorzata

rendfokozati illetmény: a köztisztviselői illetményalap és a 6. számú mellékletben meghatározott (az egyes rendfokozatokhoz tartozó) szorzószámok szorzata adja.

- e. a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú tagjainak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (Hjt.),

az alapilletmény beosztási illetményből és honvédelmi pótlékból áll

beosztási illetmény: a köztisztviselői illetményalap a 6. számú mellékletében meghatározott (a betöltött beosztás besorolási kategóriájához tartozó) szorzószám szorzata adja.

honvédelmi pótlék: a köztisztviselői illetményalap és a 6. számú mellékletében meghatározott (a viselt rendfokozathoz tartozó) honvédelmi szorzó szorzatával egyenlő.

- f. az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény (Iasz.),

fizetési osztályokat (munkakör és beosztás alapján) és fokozatokat (szolgálati idő alapján) meghatározó **illetménytábla** van,

a fizetési osztályokat és a fizetési fokozatokat a bírósági titkár és a bírósági fogalmazó tekintetében a 3. számú melléklet, az igazságügyi szakértő és szakértőjelölt, valamint a tisztviselő és az írnok tekintetében a 4. számú melléklet tartalmazza, illetményalap: a mindenkori legalacsonyabb bírói alapilletmény (jelenleg: 356 000 Ft, KvTv. 61. § (1) bekezdés)

g. a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény (Bjt.),

az alapilletmény a szolgálati idő szerinti fokozatokban emelkedik a 2. számú melléklet szerint 14 fokozaton át, a mindenkori legalacsonyabb bírói alapilletményt a KvTv. tartalmazza (jelenleg: 356 000 Ft, KvTv. 61. § (1) bekezdés)

h. az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény (Üsztv.),

az alapilletményt (az iskolai végzettség szerinti) fizetési osztályon belüli (szolgálati idő szerinti) fizetési fokozathoz tartozó szorzószám és a legalacsonyabb ügyészi alapilletmény szorzata határozza meg, a mindenkori legalacsonyabb ügyészi alapilletményt a KvTv. tartalmazza (jelenleg: 356 000 Ft, KvTv. 61. § (2) bekezdés)

a fizetési osztályokat és a fizetési fokozatokat az ügyészségi titkár és fogalmazó esetében a 4. számú melléklet, az ügyészségi nyomozó esetében pedig az 5. számú melléklet tartalmazza

i. a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (Mt.) Harmadik Része XII. fejezete, valamint

megállapodás kérdése, de nem lehet alacsonyabb, mint a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról szóló 337/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet szerinti minimálbér vagy garantált bérminimum

j. a prémiumévek programról és a különleges foglalkoztatási állományról szóló 2004. évi CXXII. törvény,

a programban részt vevő havonta a korábbi illetménye hetven százalékának megfelelő mértékű juttatásban részesül. (4. § (4) bekezdés)

k. az Állami Számvevőszékről 2011. évi LXVI. törvény,

„21. § (1) A tárgyév március 1-jétől a következő év február végéig terjedő időszakra megállapított **számvevői illetményalap** a Központi Statisztikai Hivatal által hivatalosan közzétett, a tárgyévet megelőző évre vonatkozó nemzetgazdasági havi átlagos bruttó kereset összegével megegyező.”

l. a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény,

m. a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény,

n. az Alkotmánybíróságról 1989. évi XXXII. törvény.

1.3.4. melléklet: A kereseti adatokkal összefüggő közterhekre vonatkozó részletes szabályok, számítási módok

Egyes kereset- és létszámváltozást generáló intézkedések esetén szükségünk van az adó- és járulékmértékek ismeretére is számításaink megalapozott elvégzéséhez. Az alábbiakkal ehhez kívánunk segítséget, kiindulópontot adni.

- Személyi jövedelemadó szabályai

Az adó mértéke

8. § (1) Az e törvény hatálya alá tartozó jövedelem után az adó mértéke – ha e törvény másként nem rendelkezik – az adóalap 16 százaléka.

Az összevont adóalap megállapítása

29. § (1) Az összevont adóalap az adóévben adókötelezettség alá eső valamennyi önálló, nem önálló tevékenységből származó, valamint egyéb bevételből megállapított jövedelem, továbbá átalányadózás esetén az egyéni vállalkozói, a mezőgazdasági kistermelői bevételből az átalányban megállapított jövedelem és a (3)-(4) bekezdés szerinti adóalap-növelő összeg. Ha a jövedelem után a magánszemély kötelezett a társadalombiztosítási járulék, az egészségügyi hozzájárulás megfizetésére (kivéve, ha azt költségként számolja el, vagy azt számára megtérítették), a megállapított jövedelem 78 százalékát kell jövedelemként figyelembe venni.

(2)

(3) Az (1) bekezdésben említett adóalap-növelő összeg az (1) bekezdés szerinti jövedelem után 27 százalékkal megállapított összeg (a továbbiakban: adóalap-kiegészítés).

A szuperbruttó kezelése

Az összevont adóalap a jövedelemadóalap-kiegészítéssel (27 százalékkal) megnövelt összege.

A hatályos adómérték és az elmúlt évek adatai is elérhetők a Nemzeti Adó- és Vámhivatal honlapján¹³.

- Járulékok mértéke

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény szerint (18. §) a társadalombiztosítási ellátások és a munkaerő-piaci célok fedezetére

a biztosított természetbeni egészségbiztosítási járulékot, pénzbeli egészségbiztosítási járulékot és munkaerő-piaci járulékot, valamint nyugdíjjárulékot fizet.

- **a nyugdíjjárulék mértéke:** kizárólag a társadalombiztosítási nyugdíj hatálya alá tartozó biztosított esetében 10 százalék, magánnyugdíjpénztár tagja esetében 2 százalék (19. § (2) bekezdés)

¹³ http://www.apeh.hu/adokulcsok_jarulekmertekek/adotablak/sav.html

- **egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulék mértéke 7,5 százalék**, melyen belül a természetbeni egészségbiztosítási járulék 4 százalék, a pénzbeli egészségbiztosítási járulék 2 százalék, a munkaerő-piaci járulék 1,5 százalék (19. § (3) bekezdés)

43. Táblázat: A munkavállalói tb-járulékok mértéke

nyugdíj járulék	10%
természetbeni egészségbiztosítási járulék	4%
pénzbeli egészségbiztosítási járulék	2%
munkaerő- piaci járulék	1,5%
egészségbiztosítási - és munkaerő-piaci járulék	7,5%
társadalombiztosítási járulék	17,5%

A foglalkoztató egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulékot, valamint nyugdíj-biztosítási járulékot fizet, illetve a külön jogszabályban meghatározott karkedvezményre jogosító munkakörben foglalkoztatott után karkedvezmény-biztosítási járulékot fizet.

- A fizetendő társadalombiztosítási járulék mértéke 27 százalék, ebből a nyugdíj-biztosítási járulék 24 százalék, az egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulék 3 százalék.
- Az egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulékon belül a természetbeni egészségbiztosítási járulék 1,5 százalék, a pénzbeli egészségbiztosítási járulék 0,5 százalék, a munkaerő-piaci járulék 1 százalék (19. § (1) bekezdés)
- A karkedvezmény-biztosítási járulék mértéke 13 százalék (19. § (6) bekezdés)

44. Táblázat: A munkaadói tb-járulékok mértéke

- nyugdíj-biztosítási járulék	24%
○ természetbeni egészségbiztosítási járulék	1,5%
○ pénzbeli egészségbiztosítási járulék	0,5%
○ munkaerő- piaci járulék	1%
- egészségbiztosítási - és munkaerő-piaci járulék összesen	3%
Társadalombiztosítási járulék összesen	27%
karkedvezmény biztosítási járulék	13%

A hatályos adómérték és az elmúlt évek adatai is elérhetők a Nemzeti Adó- és Vámhivatal honlapján¹⁴:

¹⁴ http://www.afeh.hu/adokulcsok_jarulekmertekek/fizetendo_jar/jaruj_101105.html

○ Költségvetési bevétel számítása

A költségvetés terhére kifizetett illetmény/munkabér kiadásként jelentkezik, azonban egy része – az adókon és járulékokon keresztül – visszakerül a költségvetésbe.

Közvetlen költségvetési bevételként jelentkezik a munkáltató által fizetett társadalombiztosítási járulék, (esetlegesen a kordedvezmény-biztosítási járulék), a munkavállalói által fizetett társadalombiztosítási járulék, a munkavállalói által fizetett személyi jövedelemadó.

45. Táblázat: A közsféra bére után kifizetett, egyben költségvetési bevételt jelentő járulék- és adómértékek

Megnevezés	Mértéke	Alapja
Munkáltató által fizetett járulék	27,0%	személyi juttatás
Munkavállalói járulék	17,5%	személyi juttatás
Munkavállalói szja	16,0%	szuperbruttó

Közvetett költségvetési bevételt jelent a munkavállaló által a fogyasztása utáni megfizetett általános forgalmi adó, jövedéki adó.

46. Táblázat: A közsférában foglalkoztatottak béremelésének becsült hatása a fogyasztási adóbevételekre

Megnevezés	Mértéke	Alapja
Munkavállaló fogyasztása utáni áfa, jövedéki adó	20,0%	vásárolt fogyasztás becsült aránya

Adott keresetnövekedéssel járó intézkedés hatásának számítására a 1.3.2 fejezetben találunk részletes példát.

1.3.5. melléklet: Háttérszámítások a kereset-kiegészítési példához

Adott kereseti szintek forrásszükséglete:

1. táblázat		az egyes kereseti kategóriákhoz tartozó összegek alakulása 50 - 120 eFt/fő egyszeri juttatás esetén							
Havi bruttó alapkereset (forint/hó)	Létszám*	50	60	70	80	90	100	110	120
70 000	1 330	66 516	79 819	93 122	106 426	119 729	133 032	146 335	159 638
75 000	4 792	239 603	287 523	335 444	383 364	431 285	479 205	527 126	575 046
85 000	16 913	845 664	1 014 797	1 183 930	1 353 062	1 522 195	1 691 328	1 860 461	2 029 594
95 000	34 020	1 701 023	2 041 227	2 381 432	2 721 636	3 061 841	3 402 045	3 742 250	4 082 454
105 000	34 940	1 746 977	2 096 372	2 445 767	2 795 162	3 144 558	3 493 953	3 843 348	4 192 744
115 000	38 233	1 911 645	2 293 974	2 676 303	3 058 632	3 440 961	3 823 290	4 205 619	4 587 948
125 000	36 074	1 803 695	2 164 433	2 525 172	2 885 911	3 246 650	3 607 389	3 968 128	4 328 867
135 000	37 179	1 858 929	2 230 715	2 602 501	2 974 286	3 346 072	3 717 858	4 089 644	4 461 430
145 000	37 145	1 857 273	2 228 728	2 600 182	2 971 637	3 343 091	3 714 546	4 086 001	4 457 455
155 000	35 418	1 770 920	2 125 103	2 479 287	2 833 471	3 187 655	3 541 839	3 896 023	4 250 207
165 000	34 580	1 729 002	2 074 802	2 420 603	2 766 403	3 112 204	3 458 004	3 803 804	4 149 605
175 000	32 359	1 617 947	1 941 536	2 265 125	2 588 714	2 912 304	3 235 893	3 559 482	3 883 072
185 000	30 245	1 512 273	1 814 728	2 117 182	2 419 637	2 722 091	3 024 546	3 327 001	3 629 455
195 000	28 247	1 412 327	1 694 792	1 977 257	2 259 722	2 542 188	2 824 653	3 107 118	3 389 584
210 000	52 439	2 621 931	3 146 317	3 670 703	4 195 090	4 719 476	5 243 862	5 768 248	6 292 634
230 000	42 830	2 141 519	2 569 822	2 998 126	3 426 430	3 854 733	4 283 037	4 711 341	5 139 644
250 000	33 675	1 683 773	2 020 527	2 357 282	2 694 036	3 030 791	3 367 545	3 704 300	4 041 054
270 000	25 346	1 267 289	1 520 746	1 774 204	2 027 662	2 281 119	2 534 577	2 788 035	3 041 492
290 000	20 153	1 007 642	1 209 170	1 410 698	1 612 226	1 813 755	2 015 283	2 216 811	2 418 340
325 000	37 076	1 853 823	2 224 588	2 595 352	2 966 117	3 336 881	3 707 646	4 078 411	4 449 175
375 000	26 160	1 307 999	1 569 598	1 831 198	2 092 798	2 354 397	2 615 997	2 877 597	3 139 196
450 000	24 369	1 218 437	1 462 124	1 705 811	1 949 498	2 193 186	2 436 873	2 680 560	2 924 248
600 000	26 475	1 323 765	1 588 518	1 853 271	2 118 024	2 382 777	2 647 530	2 912 283	3 177 036

* Adatforrás MFO 2009.

Adott kereseti szintek munkáltatói járulékkal számított forrásszükséglete:

2. táblázat		az egyes kereseti kategóriákhoz tartozó - JÁRULÉKKAL NÖVELT - összegek alakulása 50 - 120 eFt/fő egyszeri juttatás esetén							
Havi bruttó alapkereset (forint/hó)	Létszám	50	60	70	80	90	100	110	120
70 000	1 330	84 475	101 370	118 265	135 161	152 056	168 951	185 846	202 741
75 000	4 792	304 295	365 154	426 013	486 872	547 731	608 590	669 449	730 308
85 000	16 913	1 073 993	1 288 792	1 503 591	1 718 389	1 933 188	2 147 987	2 362 785	2 577 584
95 000	34 020	2 160 299	2 592 358	3 024 418	3 456 478	3 888 537	4 320 597	4 752 657	5 184 717
105 000	34 940	2 218 660	2 662 392	3 106 124	3 549 856	3 993 388	4 437 320	4 881 052	5 324 784
115 000	38 233	2 427 789	2 913 347	3 398 905	3 884 463	4 370 020	4 855 578	5 341 136	5 826 694
125 000	36 074	2 290 692	2 748 830	3 206 969	3 665 107	4 123 246	4 581 384	5 039 522	5 497 661
135 000	37 179	2 360 840	2 833 008	3 305 176	3 777 344	4 249 512	4 721 680	5 193 848	5 666 016
145 000	37 145	2 358 737	2 830 484	3 302 231	3 773 979	4 245 726	4 717 473	5 189 221	5 660 968
155 000	35 418	2 249 068	2 698 881	3 148 695	3 598 508	4 048 322	4 498 136	4 947 949	5 397 763
165 000	34 580	2 195 833	2 634 999	3 074 166	3 513 332	3 952 499	4 391 665	4 830 832	5 269 998
175 000	32 359	2 054 792	2 465 750	2 876 709	3 287 667	3 698 626	4 109 584	4 520 543	4 931 501
185 000	30 245	1 920 587	2 304 704	2 688 821	3 072 939	3 457 056	3 841 173	4 225 291	4 609 408
195 000	28 247	1 793 655	2 152 386	2 511 117	2 869 847	3 228 578	3 587 309	3 946 040	4 304 771
210 000	52 439	3 329 852	3 995 823	4 661 793	5 327 764	5 993 734	6 659 705	7 325 675	7 991 646
230 000	42 830	2 719 728	3 263 674	3 807 620	4 351 566	4 895 511	5 439 457	5 983 403	6 527 348
250 000	33 675	2 138 391	2 566 069	2 993 748	3 421 426	3 849 104	4 276 782	4 704 460	5 132 139
270 000	25 346	1 609 456	1 931 348	2 253 239	2 575 130	2 897 022	3 218 913	3 540 804	3 862 695
290 000	20 153	1 279 705	1 535 646	1 791 587	2 047 528	2 303 468	2 559 409	2 815 350	3 071 291
325 000	37 076	2 354 355	2 825 226	3 296 097	3 766 968	4 237 839	4 708 710	5 179 581	5 650 453
375 000	26 160	1 661 158	1 993 390	2 325 621	2 657 853	2 990 085	3 322 316	3 654 548	3 986 779
450 000	24 369	1 547 414	1 856 897	2 166 380	2 475 863	2 785 346	3 094 829	3 404 312	3 713 794
600 000	26 475	1 681 182	2 017 418	2 353 654	2 689 890	3 026 127	3 362 363	3 698 599	4 034 836

Munkáltatókat terhelő járulékok: 27,0%

Adott kereseti szintek munkáltatói járulékkal számított halmozott forrászükséglete:

3. táblázat		az egyes kereseti kategóriákhoz tartozó - járulékkal növelt - HALMOZOTT összegek alakulása 50 - 120 eFt/fő egyszeri juttatás esetén							
Havi bruttó alapkereset (forint/hó)	Létszám	50	60	70	80	90	100	110	120
70 000	1 330	84 475	101 370	118 265	135 161	152 056	168 951	185 846	202 741
75 000	4 792	388 770	466 525	544 279	622 033	699 787	777 541	855 295	933 049
85 000	16 913	1 462 764	1 755 317	2 047 869	2 340 422	2 632 975	2 925 528	3 218 080	3 510 633
95 000	34 020	3 623 062	4 347 675	5 072 287	5 796 900	6 521 512	7 246 125	7 970 737	8 695 350
105 000	34 940	5 841 723	7 010 067	8 178 412	9 346 756	10 515 101	11 683 445	12 851 790	14 020 134
115 000	38 233	8 269 512	9 923 414	11 577 316	13 231 219	14 885 121	16 539 023	18 192 926	19 846 828
125 000	36 074	10 560 204	12 672 244	14 784 285	16 896 326	19 008 367	21 120 407	23 232 448	25 344 489
135 000	37 179	12 921 044	15 505 252	18 089 461	20 673 670	23 257 878	25 842 087	28 426 296	31 010 504
145 000	37 145	15 279 780	18 335 736	21 391 692	24 447 648	27 503 604	30 559 560	33 615 516	36 671 473
155 000	35 418	17 528 948	21 034 618	24 540 387	28 046 157	31 551 926	35 057 696	38 563 466	42 069 235
165 000	34 580	19 724 681	23 669 617	27 614 553	31 559 489	35 504 425	39 449 361	43 394 297	47 339 233
175 000	32 359	21 779 473	26 135 367	30 491 262	34 847 156	39 203 051	43 558 945	47 914 840	52 270 734
185 000	30 245	23 700 059	28 440 071	33 180 083	37 920 095	42 660 107	47 400 119	52 140 130	56 880 142
195 000	28 247	25 493 714	30 592 457	35 691 200	40 789 942	45 888 685	50 987 428	56 086 171	61 184 913
210 000	52 439	28 823 566	34 588 280	40 352 993	46 117 706	51 882 419	57 647 133	63 411 846	69 176 559
230 000	42 830	31 543 295	37 851 954	44 160 613	50 469 272	56 777 931	63 086 590	69 395 249	75 703 908
250 000	33 675	33 681 686	40 418 023	47 154 360	53 890 697	60 627 035	67 363 372	74 099 709	80 836 046
270 000	25 346	35 291 142	42 349 371	49 407 599	56 465 828	63 524 056	70 582 285	77 640 513	84 698 741
290 000	20 153	36 570 847	43 885 016	51 199 186	58 513 355	65 827 525	73 141 694	80 455 863	87 770 033
325 000	37 076	38 925 202	46 710 243	54 495 283	62 280 323	70 065 364	77 850 404	85 635 445	93 420 485
375 000	26 160	40 586 360	48 703 632	56 820 904	64 938 176	73 055 449	81 172 721	89 289 993	97 407 265
450 000	24 369	42 133 775	50 560 530	58 987 284	67 414 039	75 840 794	84 267 549	92 694 304	101 121 059
600 000	26 475	43 814 956	52 577 947	61 340 939	70 103 930	78 866 921	87 629 912	96 392 904	105 155 895

Adott kereseti szintek munkáltatói járulékkal számított halmozott forrászükséglete, milliárd forintban:

4. táblázat		az egyes kereseti kategóriákhoz tartozó - járulékkal növelt - összegek alakulása 50 - 120 eFt/fő egyszeri juttatás esetén							
Havi bruttó alapkereset (forint/hó)	Halmozott létszám	50	60	70	80	90	100	110	120
70 000	1 330	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
75 000	6 122	0,4	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9
85 000	23 036	1,5	1,8	2,0	2,3	2,6	2,9	3,2	3,5
95 000	57 056	3,6	4,3	5,1	5,8	6,5	7,2	8,0	8,7
105 000	91 996	5,8	7,0	8,2	9,3	10,5	11,7	12,9	14,0
115 000	130 229	8,3	9,9	11,6	13,2	14,9	16,5	18,2	19,8
125 000	166 302	10,6	12,7	14,8	16,9	19,0	21,1	23,2	25,3
135 000	203 481	12,9	15,5	18,1	20,7	23,3	25,8	28,4	31,0
145 000	240 626	15,3	18,3	21,4	24,4	27,5	30,6	33,6	36,7
155 000	276 045	17,5	21,0	24,5	28,0	31,6	35,1	38,6	42,1
165 000	310 625	19,7	23,7	27,6	31,6	35,5	39,4	43,4	47,3
175 000	342 984	21,8	26,1	30,5	34,8	39,2	43,6	47,9	52,3
185 000	373 229	23,7	28,4	33,2	37,9	42,7	47,4	52,1	56,9
195 000	401 476	25,5	30,6	35,7	40,8	45,9	51,0	56,1	61,2
210 000	453 914	28,8	34,6	40,4	46,1	51,9	57,6	63,4	69,2
230 000	496 745	31,5	37,9	44,2	50,5	56,8	63,1	69,4	75,7
250 000	530 420	33,7	40,4	47,2	53,9	60,6	67,4	74,1	80,8
270 000	555 766	35,3	42,3	49,4	56,5	63,5	70,6	77,6	84,7
290 000	575 919	36,6	43,9	51,2	58,5	65,8	73,1	80,5	87,8
325 000	612 995	38,9	46,7	54,5	62,3	70,1	77,9	85,6	93,4
375 000	639 155	40,6	48,7	56,8	64,9	73,1	81,2	89,3	97,4
450 000	663 524	42,1	50,6	59,0	67,4	75,8	84,3	92,7	101,1
600 000	689 999	43,8	52,6	61,3	70,1	78,9	87,6	96,4	105,2

A rendelkezésre álló keretösszeg kifizetési lehetőségei:

5. táblázat			
<i>Rendelkezésre álló keretösszeg (milliárd Ft)</i>	<i>Egyszeri juttatás összege (ezer Ft)</i>	<i>Havi bruttó kereseti szint</i>	<i>Érintett létszám</i>
50	50	600 000	689 999
	60	450 000	663 524
	70	270 000	555 766
	80	230 000	496 745
	90	210 000	453 914
	100	195 000	401 476
	110	175 000	373 229
	120	165 000	310 625
60	50	600 000	689 999
	60	600 000	689 999
	70	450 000	663 524
	80	290 000	575 919
	90	250 000	530 420
	100	210 000	453 914
	110	195 000	401 476
	120	185 000	373 229
70	50	600 000	689 999
	60	600 000	689 999
	70	600 000	689 999
	80	600 000	689 999
	90	325 000	612 995
	100	270 000	555 766
	110	230 000	496 745
	120	210 000	453 914
80	50	600 000	689 999
	60	600 000	689 999
	70	600 000	689 999
	80	600 000	689 999
	90	600 000	689 999
	100	325 000	639 155
	110	290 000	575 919
	120	250 000	530 420
90	50	600 000	689 999
	60	600 000	689 999
	70	600 000	689 999
	80	600 000	689 999
	90	600 000	689 999
	100	600 000	689 999
	110	375 000	639 155
	120	290 000	575 919
100	50	600 000	689 999
	60	600 000	689 999
	70	600 000	689 999
	80	600 000	689 999
	90	600 000	689 999
	100	600 000	689 999
	110	600 000	689 999
	120	450 000	663 524